

Lunds universitet
Sociologiska institutionen
avd. för sociologi

En analys av heterosexuella pars ålderskillnader

Gustav Kallin
SOCM02
VT 2012
Handledare: Johanna Esseveld

Abstrakt

Författare: Gustav Kallin

Titel: En analys av heterosexuella pars ålderskillnader

Masteruppsats SOCM02, 30 hp

Handledare: Johanna Esseveld

Sociologiska institutionen, vårterminen 2012

Syfte: Ändamålet med denna uppsats är att undersöka tesen om heterosexuella parrelationers åldersförhållanden rimligen kan tänkas problematiseras utifrån ett genusperspektiv. Detta är något som analyseras genom en granskning av hur strukturer rörande dessa åldersmönster eventuellt sammanfaller med, och är inbäddade i, liknande genusarrangemang.

Genom ett antal olika teman avhandlas ålders- och genusvariabelns beröringspunkter. Uppsatsen börjar med att mer grundligt diskutera de tankar Bo Rothstein har gett uttryck för när han spekulerar om heterosexuella pars ålderskillnader, och deras eventuella koppling till samhällets bristande jämställdhet mellan könen. Trots brister i Rothsteins resonemang presenteras det bl a intressant könslik karakteristik i förbindelse till pars åldersmönster. Den länk som därmed understryks mellan ålders- och genusvariabelns överlappning undersöks därefter distinktare i uppsatsen genom framförallt: par- och kärleksmarknadens könsfärgade konstitution; de maktrelationer mellan könen som denna marknad tyder på; diskursiva utsagor som framhäver ålderskillnader mellan heterosexuella par som en indikator för hur det står till med samhällets genus-symmetri eller asymmetri. För att fördjupa frågan om åldersrelationernas eventuella samröre med genusarrangemang tas därefter ålderns betydelse som ett könsligt tecken upp, samt vilken vikt den följaktligen har i den sociala praktiken beträffande heterosexuella parförhållanden.

Slutsatser: Uppsatsen kommer fram till att åldersmönster mellan män och kvinnor rimligen kan tolkas som inbäddade i, och då även sammanlänkade med, samhällets genusrelationer. Följaktligen anses heterosexuella pars åldersarrangemang kunna ifrågasättas ur ett genusperspektiv.

Nyckelord: heterosexuella pars ålderskillnader, genusrelationer, Bo Rothstein

Populärvetenskaplig introduktion

Generella åldersskillnader mellan män och kvinnor i parförhållande, där mannen alltså i gemen är äldst, är kanske något som många tar för givet och inte har haft en tanke på att ifrågasätta. Det finns bl a flera exempel i vår kultur på hur man (bort-)förklarar det faktum att mannen är äldre än sin kvinnliga partner, och vice versa. Tex anses pojkar och män vara relativt ”omognad” i förhållande till kvinnor.

Denna text försöker dock inte ta heterosexuella pars åldersskillnader för givet, utan den undersöker istället om dessa åldersmönster kan anses vara kopplade till, och samtidigt vara en del av, samhällets genusrelationer. Således för att dessa åldersarrangemang i så fall skulle kunna problematiseras utifrån frågan om samhällets bristande jämställdhet mellan könen. En konklusion som kanske ställer tendensen att ta generella åldersskillnader för givet på ända?

Ett tack

... vill jag rikta till Johanna Esseveld för framförallt läsning och kommentarer till det jag har skrivit. Jeremiah Karlsson har varit behjälplig med en språklig granskning av den slutgiltiga texten och förtjänar därför även ett särskilt omnämnande.

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund – åldersrelationers föränderlighet	2
1.2	Syfte och frågeställning	2
1.3	Metod	3
1.3.1	Tillvägagångssätt, tidigare forskning, samt urval av texter och material	3
1.3.2	En (ytterligare) eventuell invändning	14
1.4	Disposition	15
1.5	Förtydliganden	16
2	ANALYS	17
2.1	En analys av Rothsteins teori om ålderskillnader och dess koppling till jämställdhet	17
2.2	Kärlekens praktik kan man likna vid en marknad	30
2.2.1	Kärleksmarknaden är könad	33
2.3	Genusrelationernas emotionella laddning, samt dess koppling till maktrelationer	35
2.4	Diskursiva utsagor om ålderskillnader	38
2.4.1	Stora ålderskillnader, där mannen är den äldre parten, är kanske lättare och bekvämare att problematisera?	38
2.4.2	Åldersmönster antas förändras	41
2.5	Ålder som ett symboliskt tecken (i förhållande till genusrelationerna)	45
2.5.1	Ålder som ett tydligt tecken och försummad i genusanalyser	45
2.5.2	Ålder som ett (viktigt) symboliskt tecken i genusrelationerna	49
3	Sammanfattning	54
4	Referenser	57
4.1	Otryckta källor	57
4.1.1	Internet	57
4.2	Tryckta källor och Litteratur	58

1 Inledning

Det finns flera exempel i vår kultur som verkar tyda på att en man eller kvinnas ålder synes ha något med genus att göra, menar jag. Det anses t ex vara mer opassande att fråga efter en kvinnas ålder jämfört med att undra om en mans sådana. Ett annat exempel är att tjejer generellt sett tros vara mer ”mogna” i relation till jämnåriga killar. Detta förmodas i sin tur förklara varför, eller åtminstone vara en anledning till, att det generellt sett existerar en viss åldersskillnad mellan könen i heterosexuella parrelationer. En differens som alltså oftast utgörs av att kvinnan eller flickan är yngre medan mannen eller pojken sålunda är äldre.

Att man skulle erhålla en tacksam analys genom att studera detta åldersmönster i förhållande till samhällets könsrelationer har jag länge haft en känsla av. Men det var först när jag läste teori- och metodkursen i sociologi våren 2008 i Lund som jag bestämde mig för att jag skulle göra en undersökning utifrån detta perspektiv. En avgörande punkt var en gruppdiskussion med ett antal killar som jag arbetade med i kursen. Vid detta tillfälle kommer jag ihåg att vi bl a talade om jämställdhet i parrelationer. Speciellt en kompis var här en intressant samtalspartner eftersom han hade engagerat sig en del för genusaspekter på olika sätt. När jag i konversationen började tala om åldersskillnader mellan män och kvinnor i heterosexuella parförhållanden (jag kommer inte exakt ihåg vad jag sa, jag vet bara att jag förklarade att det verkade finnas få saker likt män och kvinnors åldersdifferenser som så tydligt pekade på genusförhållanden mellan män och kvinnor i denna institution) så berättade han att Bo Rothstein hade skrivit en artikel angående detta ämne. Direkt blev jag nyfiken på denna text. Jag hade ju inte stött på några analyser som tidigare hade gjort det. (Inte för att jag var mer bevandrad i forskning kring kön eller att jag verkligen hade letat efter detta perspektiv.) Följaktligen sökte jag upp Rothsteins text.

Det är nu denna text – och även andra texter – av Rothstein som jag har tänkt börja uppsatsens huvuddel med att redovisa för, och sedan analysera. Men innan jag alltså förklarar hur jag ser på Rothsteins resonemang idag vill jag i detta inledningskapitel, förståeligt nog, säga något om förutsättningarna för min uppsats; som sålunda kommer att diskutera åldersmönster i heterosexuella parrelationer utifrån ett könsligt perspektiv. Först ska jag följlaktligen poängtera dessa differensers föränderlighet genom tid och rum.

1.1 Bakgrund – åldersrelationers föränderlighet

Att åldersmönster mellan par har sett olika ut rent kulturellt och historiskt råder det inga tvivel om. Likaså har olika åldersrelationer idealiserats mellan män och kvinnor i olika kulturella föreställningar om kärlek. Jämför t ex det medeltida höviska kärleksidealet, där en ung riddare lovsjunger en dam av högre ätt, med det borgliga romantiska sådana; eller varför inte det kärleksideal som existerade mellan två män, läraren och hans lärling, i det antika Grekland.¹

Man kan också se att åldersdifferensers förändringar mellan könen tydligt sammanfaller i om att sociala och historiska villkor varierar. Titta t ex på vad som händer på äktenskapsmarknaden i det borgliga samhället när marknadsekonomin växer fram – vilket likaså går hand i hand med utkristalliserandet av (det nyss nämnda) romantiska kärleksidealet – på bekostnad av självhushållets mer och mer undanträngda plats. Det som följaktligen kan ses i ljuset av denna samhällsförändring är att kvinnorna tiden efter blev mer beroende av män, vilket i sin tur gjorde att äktenskapsmarknaden utföll extra fördelaktigt för det manliga könet. En omständighet som förändrade ålderskillnaderna till större sådana jämfört med tidigare.²

Ett annat exempel för att belysa mönster kring åldersdifferenser är att jämföra åldersstatistik mellan par i olika länder. Om vi t ex tar ett land som Nigeria så verkar det ha en ganska annorlunda könslik parkarakteristik om man jämför den med t ex den svenska giftermålsstatistiken idag.³ (Hur den svenska giftermålsstatistiken har sett ut i ett större tidsperspektiv är något jag kort kommer att beröra senare i uppsatsen.)

1.2 Syfte och frågeställning

Men hur ska följaktligen denna text analysera åldersdifferenser? En utgångsfråga för denna uppsats *hade kunnat vara*: hur ska vi förstå ålderskillnader i par? Sammanvävt i detta

¹ Se t ex: C. Christensen, *Det personliga äktenskapet: Ett exempel ur medeltida litteratur*. Lund, 1997; R. Rydbeck, "Före sexualiteten: Om kärlek, vänskap och homosexualitet hos grekerna i förkristen tid". i Å. Bergenheim & L. Lennerhed (red.) *Seklernas sex: bidrag till sexualitetens historia*. Stockholm, 1997

² Se t ex: R. Ambjörnsson, *Familjepporträtt. Essäer om familjen, kvinnan, barnet och kärleken i historien*, Stockholm, 1978; J. Frykman & O. Löfgren, *Den kultiverade människan*. Lund, 1979.

³ J. B. Casterline et al, "The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries". i *Population Studies*. 1986 Vol. 40, No. 3. ss. 353-374. För den svenska giftermålsstatistiken se: SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Se specifikt tabellen "2.6.6 Medel-, median och kvartilåldrar för nyblivna gifter 1940-2008", s. 385. Hämtat från internetsidan: http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?PublObjId=9314 [senast kontrollerad sommaren 2009]. Se även bilagorna 1 och 3.

spörsmål hade t ex också följande fråga kunnat vara: hur uppstår dessa generella åldersdifferenser mellan män och kvinnor? Men eftersom denna uppsats syfte måste begränsas – samtidigt som jag menar att det är lätt, och sannolikt, att föreställa sig ett samband mellan generella åldersmönster beträffande parförhållanden och samhällets genusrelationer – kommer jag redan från början att diskutera och testa denna tes. Om man efter detta samband likaså kan problematisera åldersskillnader hos heterosexuella par utifrån ett genusperspektiv utgör det övergripande ändamålet med min text.

Detta syfte följer av flertalet frågeställningar. Första frågan som är aktuell för denna text blir sålunda istället: är denna tes rimlig? Huruvida den är det eller inte kommer framförallt att undersökas utefter spörsmålet om dessa åldersmönster sammanfaller med annan social karakteristik som anses vara tydlig i, och samtidigt präglar, genusrelationerna. Följdfrågan blir därför: hur sammanfaller och/eller överensstämmer (eller icke-överensstämmer) åldersmönster med andra genuskarakteristika i parrelationer?

Utän att mer djupgående och konkret gå in på vilka fördelar åldersvariabeln skulle kunna ha för att uppmärksamma betydelser av genus, och vice versa, kan jag upprepa den något ”uttjatade” poängen som kanske tydligast är sammankopplad med ett intersektionellt perspektiv. Nämligen att genusanalys kräver en förståelse även för andra sociala variabler. Det är t ex när vi ser hur genus bl a uttrycks i ett samhälles ekonomiska strukturer som vi just ser genus. (Och tvärtom, vi kan t ex se en del av ett samhälles ekonomiska skiktningar genom en könslogik.) Som Raewyn Connell uttrycker det måste man på så sätt ha en genusanalys som hela tiden ”ser längre än till genus”.⁴ Om åldersrelationer i heterosexuella parförhållanden sålunda har ett samband med genusrelationer fyller den förståelsen en grundläggande funktion i denna uppsats. Ty bekräftelsen av tesen – beträffande samverkan och inbäddningen av dessa variabler – möjliggör en annan förståelse över det sociala i detta sammanhang.

1.3 Metod

1.3.1 Tillvägagångssätt, tidigare forskning, samt urval av texter och material

En grundläggande del i min arbetsprocess har varit sökandet efter litteratur, forskning och annat material. För att initialt finna vetenskapliga texter som skulle kunna ha haft något med heterosexuella pars åldersskillnader att göra, eller mer generella teorier om kön vilka likaså

⁴ R. W. Connell, *Maskuliniteter*. Göteborg, 1995. s. 99.

skulle kunna användas till denna diskussion, har jag t ex letat bland artiklar i olika databaser (främst Elin och/eller Libhub), eller överhuvudtaget läst in mig på forskning och teorier beträffande detta. Jag har bl a även frågat efter tips på texter av forskare som studerar genusrelationer. Utöver detta har jag registrerat och letat efter mediala texter eller andra diskursiva exempel, samt statistik, rörande kön och framförallt heterosexuella pars åldersrelationer. Trots att jag sökt efter divergerat material, samt teorier och forskning från olika fält inom vetenskapen, angående heterosexuella pars åldersrelationer är det material och tankar jag har valt att diskutera i uppsatsen självklart selektivt. Jag vill härefter säga något om detta.

Vi kan börja i anslutning till statistiken och de diskursiva utsagorna. Beträffande det senare har jag främst tittat på olika mediala framställningar angående heterosexuella pars åldersdifferenser, något jag funnit åtskilligt av. Här har jag av pragmatiska skäl valt att enbart redogöra för ett fåtal sådana exempel som uttrycks i text. Förutom att textavsnitten som används i mitt arbete anses vara minst lika relevanta som några andra funna diskursiva utsagor, uttryckta i något annat format, har jag överlag likaledes tyckt exemplen formade i text varit enklare att hantera. Detta eftersom de ligger tryckta och färdiga för att bearbetas, det finns t ex inget behov av att texten ska transkriberas, vilket bl a ett tv-inslag hade kunnat behöva göras. De tidningsartiklar som på så sätt avhandlas i uppsatsen utmärks följaktligen av att de dels tolkas som representativa för en viss typ av diskursiva yttranden som jag likaså tycker är påtagliga. Dels beror urvalet samtidigt på att jag finner dessa exempel tacksamma att diskutera; artiklarna som behandlas kan sålunda ringa in flera aspekter, från de återkommande utsagorna, som jag har velat problematisera. Framförallt gäller detta spekulationer beträffande hur olika karakteristika rörande heterosexuella pars åldersrelationer kopplas till samhällets genusförhållanden; t ex diskuteras jämställdhetens vara eller icke-vara utifrån män och kvinnors åldersdifferenser.

När jag har letat och insamlat material beträffande diskursiva utsagor har jag inte bara letat bland olika artiklar i vetenskapliga databaser som diskuterar dessa yttranden, utan jag har alltså framförallt varit uppmärksam på mediala framställningar i form av tidningsartiklar men även tv-inslag mm (dock redovisas som sagt enbart diskursiva utsagor från tidningsartiklar pga behändiga skäl). Insamlingen av materialet har dels konstituerats av de exempel jag själv har ”råkat” stöta på, men jag har till viss del även sökt efter framförallt mediala texter rörande heterosexuella pars åldersdifferenser på nätet.

Angående den åldersstatistik jag har funnit i min arbetsprocess kommer det presenteras väldigt lite av den i uppsatsen.⁵ Det som framhävs utgörs företrädesvis av två tabeller gällande delar av den svenska giftermålsstatistiken, samt uträkningar till dessa. Att siffror härifrån tydliggörs beror på att jag har velat ge ett exempel på hur differenser likt dessa kan kontrasteras gentemot de diskursiva utsagornas tal om en ”utvecklingstrend” beträffande åldersrelationer i heterosexuella par i samhället. Bortvalet av all annan statistik vilar på det faktum att det presenteras annan könslig karakteristik angående åldersförhållanden i uppsatsen – t ex låter jag Bo Rothstein framhålla siffror och analyser beträffande genus- och åldersrelationer – samt det faktum att den presenterade statistiken till viss del även är representativ för stora delar av den övrigt icke-redovisade sådana. Det mesta, av den omfattande åldersstatistik som jag har hittat, visar framförallt på ett mönster av differenser där mannen är äldre än kvinnan. Alla variationer och avvikelser som man emellertid kan analysera i detta material – utifrån en mängd perspektiv: historiskt, kulturellt, genusmässigt mm – får göras i en annan typ av arbete, och/eller i ett mer genomgripande sådant.

Om vi ska gå vidare kommer vi tydligare in på mitt urval av texter som är knutna till forskning. Selektionen av de skrifter jag använder från en mer *generell* diskussion rörande könsrelationer i samhället kommer jag att ta upp senare i stycket. Innan dess vill jag reflektera över de källor – vilka erhåller utrymme i min text, och de som inte gör det – och vilka som mer *explicit* och mer *genomgående* avhandlar heterosexuella pars åldersrelationer. Jag kan börja med att förklara att jag inledningsvis i min arbetsprocess letade efter samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning om heterosexuella pars åldersskillnader, och speciellt genusvetenskaplig och sociologisk sådan. Men jag har upplevt att det överlag har varit svårt att hitta litteratur här. Ibland har jag dock funnit material som berör män och kvinnors ålders- och genusförhållanden, t ex för att belysa något annat. Följaktligen har jag hittat mer texter, som tar upp heterosexuella pars åldersrelationer och avhandlar det på något

⁵ Jag ska ge några exempel på *olika* typer av källor som berör åldersstatistik: E. Shorter, *The Making of the Modern Family*. Glasgow, 1977; J. B. Casterline et al, “The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries”. i *Population Studies*. 1986 Vol. 40, No. 3. ss. 353-374.

Förutom de ovanstående historiska och tvärkulturella källorna, angående åldersstatistik, kan man också bli titta på kohortstatistik beträffande åldersrelationer mellan gifta heterosexuella par; exempelvis hur många män respektive kvinnor, ifrån specifika åldersgrupper, som gifte sig med varandra i Sverige år 2008. Se: SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Se specifikt tabellen: ”2.6.5 Ingångna äktenskap (där båda makarna vid giftermålet var folkbokförda i Sverige) efter makarnas ålder”. s. 384. Hämtat från http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?PublObjId=9314 [senast kontrollerad sommaren 2009].

Från evolutionspsykologin finns det legio exempel på statistik rörande temat. Här följer ett: M. J. Dunn, ”Universal sex differences in online advertisers age preferences: comparing data from 14 cultures and 2 religious groups”. *Evolution and Human Behavior*, 2010, 31 ss. 383-393.

sätt inom dessa fält, jämfört med vad som redovisas i uppsatsen. Dessa ytterligare texter hade kunnat tas upp för att fortsätta min diskussion om åldersrelationer. Eller för den delen klarlagt det jag försöker säga i uppsatsen på ett ännu mer övertygande sätt. Men i relation till begränsningar och tematiska skäl, samt flera av dessa källors relativa knapphändiga karaktär, har jag bortprioriterat dessa texter och perspektiv.⁶ Den genomgående bilden är annars att åldersdifferenser i heterosexuella parrelationer, diskuterat utifrån någon form av genusvetenskapligt perspektiv, är ett tema som alltså inte har avhandlats i någon direkt omfattning att tala om i samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning mig veterligen. Om man ska tala om ett undantag från den bild som målas upp ovan så tycker jag att det sätt Bo Rothstein har närmat sig ämnet skulle kunna kvalificera honom som ett sådant.⁷

Däremot ter det sig som att åldersskillnader mellan män och kvinnor har tagits upp i större omfattning inom naturvetenskapen; vilket representerar ett sammanhang där jag följaktligen har hittat en hel del akademiska texter rörande heterosexuella pars åldersrelationer, något som gjorts när jag gått vidare i min arbetsprocess och letat efter forskningstexter angående ämnet oberoende av disciplinräns. Inte minst har man inom detta område bl a diskuterat män och kvinnors ålderspreferenser (eller för den delen bredare resonemang om parmarknadens mönster), och då har man således även mer specifikt berört heterosexuella pars åldersdifferenser. Detta har man gjort, och gör så fortfarande, utifrån bl a evolutionspsykologiska perspektiv och sociobiologiska sådana. Pga denna något mer vitala

⁶ Här är några (olika) exempel på texter där heterosexuella åldersrelationer tas upp: T. Parsons, *Essays in Sociological Theory*. New York, 1964 (se specifikt kapitlet: "Age and Sex in the Social Structure of the United States"); S. de Beauvoir, *Det andra könet*. Stockholm, 2008; P. Öberg, "Livslopp i förändring". i Andersson, Lars (red.) *Socialgerontologi*. Lund, 2002.

I t ex en av medieartiklarna jag berör i uppsatsen uttalar sig bl a sociologiprofessorn Jan Trost om heterosexuella åldersskillnader. Se: U. Hjort, "Kärlek över åldersgränsen". i *Kupe*. nr. 5 Maj 2009, ss. 36-38.

Åldersmönster som berörs kan också exemplifieras med t ex historiska källor, något det finns otaliga exempel på. Jag ska, likt tidigare, bara nämna några: G. Ruggiero, "Marriage, love, sex, and Renaissance civic morality". i Turner, J. G. (Ed.) *Sexuality and Gender in Early Modern Europe: Institutions, texts, images*. Cambridge: 1993; J. Goody, *The European Family: An Historico- Anthropological Essay*. Oxford, 2000; J. Goody, *The development of the family and marriage in Europe*. Cambridge, 2000; O. Hufton, *A History of Women in Western Europe: volume one 1500-1800*. London, 1995; K. Dirke, "Kön och känslor: antika idéer om kvinnor och män". i Lennerhed, Lena (red.) *Från Sapfo till Cyborg: Idéer om kön och sexualitet i historien*. Hedemora/Örtinge, 2008; D. Wase, *Samlag eller salighet: sexualitet och moral från forntid till nutid*. Stockholm, 2008.

⁷ Se främst: B. Rothstein, "Det moderna patriarkatet – den kausala mekanismen: En teori om asymmetriska partnerval". *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*. 2005, Häfte 94/95 ss. 19-54.

I brödtexten hårdrar jag det något och räknar t ex inte med Alberonis analys i boken *Drömmar om kärlek* (F. Alberoni, *Drömmar om kärlek*. Göteborg, 1992). Men trots att denna undersökning har många förtjänster för en analys beträffande heterosexuella förhållandens åldersrelationer – ett tema som via sin indirekta behandling faktiskt avhandlas på ett tämligen genomgående vis – så har författaren själv ingen explicit ambition att göra detta.

Jag räknar inte heller med den (korta) utläggning Bourdieu gör angående ålderns symboliska betydelse mellan män och kvinnor när han talar om den manliga dominansens symboliska våld. En utläggning som jag sammanfattar det mesta av senare i uppsatsen. Huvudkällan är dock: P. Bourdieu, *Den manliga dominansen*. Göteborg, 1999.

diskussion i denna kontext har jag gått igenom många artiklar härifrån.⁸ Som jag ser det hade det varit intressant att framförallt belysa empirin man presenterar här, men även de slutsatser man drar av den. I en mer heltäckande studie om åldersskillnader mellan könen i heterosexuella par anser jag nämligen att denna empiri hade kunnat vara mycket användbar. Detta samtidigt som en större uppsats hade varit tvungen att bemöta flera av de slutsatserna man i forskningen drar av denna empiri angående ålderspreferenser och åldersmönster.

I anslutning till framförallt evolutionspsykologins (och andra närliggande vetenskapers) tolkningar av dessa åldersskillnader kommer vi sålunda in på frågan om existensen av alternativa tolkningar, i relation till den genusanalys som jag gör angående heterosexuella pars differenser, och framförallt deras brist på utrymme i uppsatsen. Innan jag ska utveckla detta spörsmål i förhållande till just evolutionspsykologin mm vill jag bara tydligt framhäva, och delvis upprepa, grunden för detta. Som jag har förklarat syftar min text till att testa en tes – dvs om heterosexuella pars åldersskillnader rimligen kan tolkas som något vilket sammanfaller, och då kan tänkas vara en del av, samhällets genusrelationer – och när jag berör denna fråga skulle man kunna hävda att jag till stor del sätter mig i en diskussion med en grupp teorier som befinner sig i samma ”utgångsläge” som de tolkningar jag pläderar för. Att så sker beror på flera saker. Bl a har detta att göra med kriterier som kringskuret utrymme och vilken relevans jag anser att andra teorier och presentationer har. Samt det faktum att jag mer eller mindre alltså inte har funnit några alternativa tolkningar som mer *uttalat* och mer *genomgående* behandlar heterosexuella förhållandens åldersrelationer i texter som använder ett genusperspektiv, följaktligen inom främst de sociala vetenskaperna. (Återigen förutom då med hänsyn till främst Rothsteins utläggningar.) I detta sammanhang räknar jag således inte med bidragen från evolutionspsykologin och andra närbesläktade vetenskapsgrenar.

Om jag följaktligen ska vara mer precis angående varför jag t ex inte belyser just utsagor från evolutionspsykologin beträffande heterosexuella pars åldersskillnader, förutom att hänvisa till de ovan nämnda kriterierna som mer översiktligt underströk relevans och brist på utrymme, beror det som sagt på att teorierna till viss del utgår från tämligen annorlunda synsätt jämfört med grundläggande perspektiv inom social vetenskap. Hade jag sålunda tagit

⁸ Några exempel är följande: L. Gustavsson, et al, “Mixed Support for Sexual Selection Theories of Mate Preferences in the Swedish Population”, *Evolutionary Psychology*. 2008, vol. 6(4); A. F. Hayes, ”Age Preferences for Same- and Opposite-Sex Partners”, *The Journal of Social Psychology*. 2001, 135(2), ss. 125-133; D. T. Kenrick & R. C. Keefe, ”Age preferences in mates reflect sex differences in human reproductive strategies”, i *Behavioural and Brain Sciences*, 1992, 15, ss. 75-133; D. T. Kenrick, et al, ”Adolescents’ Age Preferences for Dating Partners: Support for an Evolutionary Model of Life-History Strategies”. *Child Development*. 1996, Vol. 67, no. 4, ss. 1499-1511.

med och diskuterat *vissa* motsvarande idéer inom evolutionspsykologin, angående specifikt dessa differensers och partnerpreferensers evolutionära och biologiska grund, så tror jag egentligen att debatten primärt hade slutat i en mer fundamental diskussion kring synen på människan och hennes sociala vara, kontra hennes ”naturliga”/biologiska sådana – samt vilka intellektuella och normativa konsekvenser man ska dra av detta.⁹

Jag kan alltså inte ge mig in i denna mer grundläggande debatt; och därför har jag av enkelhet valt att inte heller diskutera t ex evolutionspsykologins empiri, just pga de tolkningar som kan finnas i samband den. Att debatten angående människans ”natur” och de sociala relationerna, samt vilka konsekvenser som antas följa av olika positioner, har skapat meningsskiljaktigheter känner man förmodligen till. Jag kan på denna plats bara nämna att t ex den amerikanska filosofen Richard Rorty har anklagat Steven Pinker för ”filosofiavund”. En term han själv beskriver på följande sätt:

Filosofiavund påträffas bland dem som stoltserar med att deras discipliner är hårda. De [...] menar att deras rigorism kvalificerar dem att ta över de roller som filosofer och andra humanister tidigare spelat: rollen som kulturkritiker, moralisk vägledare, förnuftets väktare, profet för den nya utopin. Humanisterna, säger sådana forskare, har bara åsikter, medan naturvetarna har kunskap. De ber oss att sluta lyssna på allt kulturpladder (som är det enda vi kan förvänta oss av tramsiga postmodernister och ansvarslösa socialkonstruktivister) och istället bygga vår självbild på kunskap om vad människan egentligen, på riktigt, objektivt sett, igenom alla tider och i alla kulturer är.¹⁰

Med risk för att *inte* göra (mina) meningsmotståndare mest rättvisa, genom den typ av resonemang jag tillskriver dem, så skulle jag ändå vilja tydliggöra följderna av det. Sålunda vill jag betona att man utefter denna porträtterade logik skulle kunna säga: förutsatt att människor aldrig har levt i egalitära relationer påbjuder naturen att vi inte bör göra så. I yttrandet understryks således att människor inte är jämlika eller jämställda; och att det är ett fruklöst försök, eller icke-önskvärt, att sträva mot ett sådant projekt. I liknande versioner av detta uttalande antas dock denna maktproblematik försvinna i o m att något anses vara ”naturligt”. T ex uttrycker Raewyn Connell detta när hon bemöter en idé som ibland verkar

⁹ Det faktum att man inom evolutionspsykologin mm i påfallande utsträckning har diskuterat åldersrelationer tror jag inte enbart har att göra med att man kan operationalisera variabeln ålder på flera sätt, genom att t ex mäta ålderspreferenser. Utan detta kan också tyda på hur symboliskt laddat åldersrelationer är som ett könsligt tecken. Åldersrelationers symboliska laddning kommer jag senare i uppsatsen fästa vikt vid.

¹⁰ R. Rorty, ”Filosofiavund” i Gislén, Y. et al (red.) *Fronesis*. u’o’. 2011. Nr 35, ss. 57-65. För citatet se s. 62f.

leva i symbios med tron på könsskillnader: ”The basal difference is taken to be unoppressive because it is natural”¹¹.

Kanske något övertydligt kan jag tillägga att man alltså kan applicera hela den ovanstående logiken på åldersskillnader i parrelationer. Dels kan man då se åldersdifferenserna som apolitiska bara för att de tros vara ”naturliga”, eller så anser man att skillnaderna är oundvikligen hierarkiska eftersom naturen påbjuder dem (detta alltså förutsatt att heterosexuella pars åldersskillnader tyder på en genusasymmetri – en fråga jag ju ska undersöka i uppsatsen).

Om det finns alternativa tolkningar inom naturvetenskapen, i förhållande till den analys jag så småningom landar i, som tämligen specifikt och systematiskt diskuterar heterosexuella pars åldersskillnader så menar jag, som sagt, att det däremot inte verkar finnas några tydliga motsvarigheter till några sådana inom samhällsvetenskapen och humaniora. I anknytning till detta vill jag även poängtera en annan sak. Och det gäller att min text skulle kunna ha gett röst åt alternativa tolkningar – åtminstone inom den sociala vetenskapen – *trots* att dessa perspektiv inte har diskuterat män och kvinnors åldersdifferenser uttryckligen; för man kan, förståeligt nog, tänka sig att alternativa tolkningar angående könsfärgade åldersskillnader i heterosexuella parrelationer skulle följa rent *implicit* från andra sociala teorier. Vad jag menar med detta skulle t ex kunna exemplifieras med Anthony Giddens resonemang beträffande individers ökade självreflexivitet i det senmoderna samhället, samt vilka konsekvenser denna tänkta samhällsutveckling tros ha på könsrelationerna. Giddens menar bl a att nya former av kärleksrelationer växer fram mellan könen, och dessa ”rena relationer” skulle nu formas av individers ”egna” preferenser. Könsliga strukturer antas följaktligen ha släppt sitt inflytande över män och kvinnors kärleksförhållanden (om de inte redan har gjort det håller de i alla fall på att göra så) och individer förmodas i det senmoderna samhället alltså vara mindre socialt influerade i sina heterosexuella praktiker jämfört med tidigare. Maktasymmetrier, som ofta sammankopplas med könsliga relationer i den feministiska forskningen, poneras under sådana förhållanden samtidigt ha spelat ut sin innebörd. Om man applicerar denna teori på åldersförhållanden menar jag att man följaktligen skulle kunna försöka förklara generella åldersskillnader i heterosexuella parrelationer på ett sätt där de inte kopplas till samhällets

¹¹ R. W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge, 1987. s. 74.

genusstrukturer eller några maktförhållanden. Detta av den enkla anledningen att individerna, och deras rena relationer, i det senmoderna samhället antas ha frikopplats från sådana omständigheter enligt Giddens.¹² Om man sålunda undrar varför min text inte ger röst åt denna och andra alternativa tolkningar rörande genusrelationer – och framförallt hur heterosexuella pars åldersrelationer eventuellt hade kunnat tolkas utifrån dessa teorier – så har det inte varit min avsikt. Ett meningsutbyte i relation till dessa perspektiv hade – på liknande sätt som i fallet ovan angående varför jag inte avhandlar t ex evolutionspsykologins utsagor om åldersskillnader – framförallt resulterat i en ”annan” diskussion än vad denna text syftar till.¹³

Följaktligen är det hög tid att yttra något om de källor och teorier, vilka generellt behandlar kön, och som företrädesvis används i förhållande till uppsatsens argumentation. I ett brett perspektiv skulle man kunna klassificera mitt resonemang som kopplat till, och influerat av, feministiskt inspirerad forskning. Detta gäller också till stor del de teorier och utläggningar som uppsatsen främst vilar mot. Således kan man ha synpunkter på de grunder som konstituerar detta forskningsfält. För att göra detta ännu tydligare kan det framhävas att min analys, som sagt, undersöker ifall åldersskillnader mellan män och kvinnor i par antas sammanfalla och vara en del av en viss genusdynamik; och när jag i slutet av denna uppsats svarar ja på denna fråga har detta alltså analyserats utifrån antaganden som finns inbakade i detta forskningsfält; bl a hur genusstrukturer manifesterar sig i samhället och hur de påverkar människor; samt att det finns en politisk betydelse av detta vilken främst innebär att män ges vissa fördelar i samhället.

Min utgångspunkt kan mer generellt sammanlänkas med exempelvis Raewyn Connells teorier och utläggningar om kön. Hennes texter är också något som uppsatsen genomgående stödjer sin argumentation mot. Vill man följlaktligen fördjupa sig i Connells resonemang kan jag anvisa tre böcker: *Gender and Power*¹⁴, *Maskuliniteter*,¹⁵ samt *Om genus*¹⁶. Angående vilka ”huvudkällor” som används i respektive kapitel hänvisar jag till avsnittet ”Disposition” för ett klarläggande beträffande detta.

¹² A. Giddens, *Intimitetens omvandling: sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora, 1995.

¹³ Jag kan dock hänvisa jag till min c-uppsats där jag diskuterar och kritiserar Giddens teori om kärleks- och genusrelationer (samt Fransesco Alberonis sådana). Se: G. Kallin, ”Kärleksideologi och sociologisk teori: En granskning av förståelsen av kärlek i kulturella föreställningar och skilda sociologiska teorier”, kandidatuppsats. Lund, 2009.

¹⁴ R. W. Connell, *Gender & Power*. Cambridge, 1987.

¹⁵ R. W. Connell, *Maskuliniteter*. Göteborg, 1995.

¹⁶ R. W. Connell, *Om genus*. Göteborg, 2003.

Slutligen vill jag – också mer personligt – tydliggöra att jag har funnit uppsatsens snäva riktlinjer beklämmande. Någonting som hade krävts i fall man skulle diskutera åldersrelationer hos heterosexuella par på ett mer djupgående sätt är ett större format. Omständigheterna runt denna text har följaktligen inneburit att jag faktiskt har valt att *inte* beröra flera av de mest intressanta diskussionerna och analyserna (av andra och mig) i förhållande till ämnet. Jag ska härefter ge *ett* schematiskt exempel på hur denna problematik har satt stopp för mer ingående resonemang i min presentation.

Ett verk som på många sätt kan ta en analys om heterosexuella pars åldersrelationer längre är Francesco Alberonis bok *Drömmar om kärlek*¹⁷. Författarens empiri och tolkningar ger, på flera vis, en värdefull inblick i hur genus- och åldersrelationer opererar i heterosexualitetens parpraktik, och den säger mycket om kulturen kring detta. I detta sammanhang vill jag speciellt framhäva att studien på ett fördelaktigt sätt, genom just det ålders- och genusperspektiv författaren erbjuder,¹⁸ bidrar till en problematisering av det som jag uppfattar som en tendens att tolka maktrelationer på ett specifikt sätt i social praktik. Följaktligen har jag upplevt denna tendens t ex bland andra analyser beträffande köns- och maktrelationer. Här kan det nämligen dyka upp en tanke att den förfördelade gruppen – utifrån diskussionen rörande könsrelationerna således kvinnor – har mindre ”aktörskap” bakom dessa maktarrangemang. Trots att många analyser understryker, och därmed erkänner hög grad av kvinnors delaktighet i formandet av dessa könsrelationer, uppfattar jag det som att det ändå är männen som många gånger tillskrivs det främsta aktörskapet, och därmed det främsta ansvaret bakom, reproduktionen av sina fördelar.

Jag vill inte förneka att denna dimension av makt existerar – precis som dess omvända sociala karakteristik gör det, dvs personer tillhörande en privilegierad grupp kan ha ett mer maktkritiskt förhållningssätt och försöka påverka en person som ingår i en förfördelad grupp, och som samtidigt har ett mindre progressivt förhållningssätt till den institutionella ordningen – den poäng jag snarare vill framhålla är att jag tycker att man många gånger för enkelt implicerar, och även explicit använder, detta perspektiv i sociala analyser. Detta innebär enligt mig att den framställda (centrala) sociala dynamiken beträffande maktrelationer kan vara missvisande i flera sammanhang.

¹⁷ F. Alberoni, *Drömmar om kärlek*. Göteborg, 1992.

¹⁸ Som jag förklarade i not 7 har dock författaren själv ingen mer uttalad ambition att diskutera ålderns betydelse, i relation till genus, på heterosexuella kärleks- och parmarknaden.

När det specifikt gäller dynamiken rörande män och kvinnors genusarrangemang i samhället, analyserat utifrån pars åldersrelationer, har t ex Mariana Valverde gett uttryck för en liknande tolkning som jag beskriver ovan. I detta sammanhang tolkar jag det som att författaren alltså finner något problematiskt beträffande köns- och åldersarrangemangen, nämligen att de tyder på maktrelationer; och när väl denna slutsats är dragen tros samtidigt män, i högre omfattning än kvinnor, dels vilja och dels kunna reproducera dessa relationer.¹⁹ Som jag ser det poängtera som sagt Alberonis analys (vilket jag tror är helt oavsiktligt från författarens sida) delvis hur problematisk och missvisande en sådan interpretation kan vara.

Parallellt med denna fördel anser jag även att Alberonis text dras med flera problem. Ett av dem är t ex att han överbetonar kvinnors möjligheter i kärlekens praktik. Det är bl a tydligt att Alberoni, intressant nog, tillskriver det kvinnliga könet det största ”aktörskapet” bakom arrangemangen på kärleksmarknaden (dock talar han inte om dessa mönster på något politiskt sätt). Sålunda gör han en motsatt tolkning jämfört med Valverde. Jag kan i detta sammanhang även insticka att jag tror att avvikelserna i tolkningarna delvis kan bero på att båda författarna är (för) selektiva i hur de porträtterar de sociala praktikerna på par- och kärleksmarknaden, vilket alltså exemplifieras och analyseras utifrån ålder. Eftersom Alberoni och Valverde framhäver fältet på detta selektiva sätt menar jag att båda betonar att något kön inte bara har *andra* möjligheter, utan det ”aktörs-privilegierade” könet antas således även ha *mer* möjligheter i den sociala praktiken, jämfört med det andra. Enligt mig är det därför inte förvånande att Alberoni framförallt fokuserar på unga pojkars problem på parmarnad samtidigt som han framhäver yngre kvinnors relativa möjligheter. Detta medan Valverde betonar äldre kvinnors begränsningar på parmarnaden, och likaså belyser (vuxna) män i gemen och de möjligheter de erbjuds i denna kontext.²⁰

Den sak jag vill betona angående författarnas analyser handlar dock *inte* om att både Valverdes och Alberonis analyser är för selektiva beträffande könets skilda möjligheter och begränsningar på parmarnaden, och att de i detta avseende hade kunnat lära vissa saker av varandra; snarare vill jag framhäva att deras perspektiv dras med ett närbesläktat problem.

¹⁹ M. Valverde, *Sex, Power and Pleasure*. Toronto, 1985. s. 68ff. I en av medieartiklarna som jag behandlar i uppsatsen intervjuas sociologiprofessorn Jan Trost, och han ger uttryck för idéer som jag menar verkar ligga i linje med Valverdes resonemang. Förutom att Trost hävdar att betydligt större ålderskillnader mellan par ökar i samhället så uttalar han sig även om anledning varför heterosexuella par med större åldersdifferenser, där mannen är äldst, konstitueras: ”Idag är nog den främsta orsaken att män fortfarande sätter villkoren, och ungdom är som bekant eftersträvansvärt i vårt samhälle.” (U. Hjort, ”Kärlek över åldersgränsen”. i *Kupe*. nr. 5 Maj, 2009, ss. 36-38. För citatet se s. 36.)

²⁰ Valverde, s. 68ff; Alberoni.

Som jag ser det bottnar det i att de diskuterar reproduktionen av sociala mönster, och maktrelationer, utifrån liknande (underförstådda) föreställningar.²¹

För att tydliggöra min tankegång i detta avseende kan jag förklara att jag finner idén om en ”aktörs-privilegerad” individ och/eller grupp – som skulle erhålla en större möjlighet att reproducera vissa relationer, som den också utnyttjar (Valverdes tolkning); eller som på samma sätt bejakar de större relativa möjligheter (och mindre begränsningar) den har gentemot andra aktörer (Alberonis perspektiv) – t ex liknar en maktuppfattning Steven Lukes har gett uttryck för. När denna författare går igenom olika synsätt på makt, och presentera sin tredimensionella maktuppfattning skriver Lukes bl a följande angående begreppet: ”Den gemensamma tanke, eller enkla idé, som ligger till grund för all maktdiskussion är föreställningen att A på ett eller annat sätt påverkar B.”²² En definition som jag, som sagt, menar tangerar både Alberonis och Valverdes sätt att förklara praktiker runt genus- och åldersrelationer bland heterosexuella par.

Sålunda uppstår en fråga hos mig: Ty om det är så som Valverde kommer in på, att heterosexuella pars åldersarrangemang kan vara kopplad till samhällets asymmetriska genusrelationer (något denna uppsats alltså undersöker), och om lärdomen av Alberonis analys samtidigt är den att kvinnor är någorlunda lika delaktiga i reproduktionen av dessa arrangemang, då menar jag att en sådan omständigt talar emot en maktuppfattning som både Valverde och Alberoni, samt Lukes ger uttryck för. I alla fall när man diskuterar praktiker runt heterosexuella pars åldersarrangemang.

Den övergripande poängen med hela denna utläggning är dock att temat rörande heterosexuella pars åldersrelationer kan användas som språngbräda i, och samtidigt spegla, ”andra” och bl a mer djupgående diskussioner. Men framförallt föreligger betydelsen av en adekvat uppfattning av begreppen och idéerna man använder – vilka man bl a tar från, och som genereras i relation till, dessa ”andra” diskussioner – i förhållande till det specifika analysområde man har avgränsat. Detta helt enkelt för att ens ämne likaså ska avhandlas på ett adekvat sätt. Söker man t ex en mer grundlig förståelse över heterosexuella män och kvinnors åldersrelationer kan en väsentlig del av temat således vara frågan om hur reproduktionen av

²¹ Jag säger alltså detta även om Alberoni själv inte skulle tala om den sociala dynamiken på kärleksmarknaden utifrån termer av makt.

²² Han tillägger även: ”Men för att man ska tillämpa denna enkla (kausala) idé på analysen av samhällslivet krävs ytterligare någonting – nämligen föreställningen att A gör detta på ett icke-trivialt eller meningsfullt sätt.” (S. Lukes, *Maktens ansikten*. Göteborg, 2008, s. 38.) På följande sida förklarar Lukes mer eller mindre samma sak samtidigt som han även öppnar upp för andra maktbegrepp: ”De tre sätt att se på makt som vi har undersökt kan uppfattas som alternativa tolkningar och tillämpningar av ett och samma grundläggande maktbegrepp, enligt vilket A utövar makt över B när A påverkar B på ett sätt som strider mot B:s intressen. Det finns emellertid andra (inte mindre omtvistbara) sätt att begreppsliggöra makt, som inbegriper andra kriterier.” (Lukes, s. 39.)

dessa köns- och åldersarrangemang opererar; för detta fordras inte minst en relevant uppfattning om makt, något som likaledes hänger samman med begreppsliggörandet av detta, menar jag.

I detta avsnitt togs alltså ett exempel angående maktbegreppet upp; men uppsatsen har också i bakgrundsavsnittet, och genom betoningen av sitt urval, antytt andra teman som min analys hade kunnat utökas i relation till. I ett större format hade på så sätt historiska, kulturella och sociala omständigheter av andra slag kunnat ha betydelse för undersökningen; precis som forskning och tankar mellan skilda disciplinränder, angående olika diskussioner, likaså hade påverkat den.

1.3.2 En (ytterligare) eventuell invändning

Förutom de eventuella invändningar jag redan har bemött är en annan sådan det faktum att jag *enbart* diskuterar heterosexuella pars åldersrelationer utifrån ett könsperspektiv. Eftersom jag utreder huruvida dessa åldersskillnader sammanfaller med genusstrukturer, och hur man på så sätt (enligt mig) sannolikt kan tolka dessa differenser som en del av genusrelationerna, utreds det således aldrig i vilken omfattning andra ("sociala") variabler skulle kunna förklara dessa skillnader (eller i vilken omfattning genus mer precist skulle kunna ha för konstituerandet av åldersskillnader). En omständighet som t ex har nämnts som sannolikt påverkar åldersskillnader i par är en populations demografiska förutsättningar. (Detta är en fråga som diskuteras i artikeln "The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries"²³ av Casterline et al. En text jag berättar mer om i not 25). Men angående detta vill jag bara än en gång betona att min uppsats har ett begränsat syfte. Den försöker inte ge en mer heltäckande och djupgående förklaring kring heterosexuella pars åldersmönster, och den bemödar sig inte heller med att i någon relevant omfattning t ex försöka ge en mer kvalitativ förståelse över hur den sociala dynamiken beträffande dessa relationer fungerar (och hur då bl a dessa mönster reproduceras). Som sagt, mitt syfte går främst ut på att testa en tes: dvs om heterosexuella pars åldersmönster till viss del kan tolkas och förklaras i samband med samhällets genusrelationer; och om man följaktligen kan problematisera män och kvinnors åldersskillnader utifrån ett könsperspektiv.

²³ J. B. Casterline et al, "The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries". i *Population Studies*. 1986. Vol. 40, No. 3. ss. 353-374.

1.4 Disposition

Att jag väljer att börja själva ”stommen” i uppsatsen med en relativt lång presentation och analys av Rothsteins²⁴ teoretiserande kring åldersskillnader i heterosexuella par beror på flera saker. Den främsta orsaken till detta är att han, som tidigare nämnts, är den forskare jag har stött på som tydligast diskuterat åldersdifferenser i par, och dess koppling till jämställdhet.²⁵

En annan orsak till att jag har valt att ge Rothsteins teoretiserande så mycket utrymme beror på att jag är förhållandevis kritisk mot hans insats. För att då försöka göra hans artiklar – som jag bl a upplever som röriga och inkonsekventa – så mycket rättvisa som möjligt har jag försökt låta Rothsteins texter komma till tals; detta samtidigt som jag också har velat vara så tydlig som möjligt med hur jag tolkar dessa. Något man får på köpet med en mer genomgående presentation av hans artiklar är att vissa – om än ganska självklara och enkla (men samtidigt intressanta) – karakteristika angående ålders- och könsrelationer framhävs.

Efter att ha avhandlat Rothsteins resonemang, i kapitel 2.1, syftar jag sedan till att ge en mer grundlig karakteristik beträffande par- och kärleksmarknaden. På denna plats, 2.2, framhävs bl a att marknaden är könad eftersom manlig och kvinnlig attraktivitet delvis tolkas olika. Detta görs främst utefter Randall Collins och Scott Coltranes tankar.²⁶ Därefter, i avsnitt 2.3, hävdas det att genusmönster är sammankopplade med maktstrukturer. Något som bl a uttrycks genom symboliska tecken som också ”laddar” könsliga relationer, t ex kan tecken på makt hos män upplevas som attraherande för kvinnor. I detta sammanhang

²⁴ Den text jag främst hänvisar till beträffande Rothsteins analys är: B. Rothstein, ”Det moderna patriarkatet – den kausala mekanismen: En teori om asymmetriska partnerval”. *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*. 2005, Häfte 94/95 ss. 19-54.

²⁵ På denna plats skulle jag också vilja passa på och nämna en annan text som relativt utförligt behandlar heterosexuella män och kvinnors åldersskillnader; dock är det inte ett genusperspektiv som först och främst anläggs på åldersrelationerna i detta sammanhang. Självklart hindrar detta inte författarna Casterline et al att flertalet gånger, i artikeln ”The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries”, komma in på väsentliga och intressanta saker då de diskuterar vilken eventuell betydelse demografiska förutsättningar kan ha, delvis jämfört med sociala faktorer (som t ex genus), för att förklara de skilda åldersskillnader som uppstår i par mellan olika populationer; något de undersöker utifrån statistik från olika utvecklingsländer. Eftersom deras frågeställning hamnar lite vid sidan av min, har jag valt att inte redogöra för deras artikel. Jag kan dock nämna att forskarna förklarar att ett annat empiriskt material, och ett annat analytiskt tillvägagångssätt, hade krävts för att utröna vilken betydelse demografin har för distributionen av makars åldersdifferenser och att den ser olika ut mellan länderna i studien. De tror dock att sociala faktorer har större påverkan på ett lands åldersskillnader jämfört med en rent demografisk fördelning av män och kvinnor till parförhållanden; men det är, som sagt, inte riktigt det de undersöker. Utifrån sin analys kommer artikelförfattarna främst fram till att åldersskillnaden har betydelse på äktenskapsmarknaden när män och kvinnor söker en möjlig partner. Det visar deras uträkningar både mellan länder och inom länder: ”Both suggest that observed distributions of the age difference are not simply the coincidental by-product of the random matching of separately determined distributions of men’s and women’s ages at marriage. Certain age differences are avoided; others chosen more frequently.” (Casterline et al, s. 374.)

²⁶ R. Collins & S. Coltrane, *Sociology of Marriage and the Family: Gender, Love and Property*. Fourth edition, Chicago, 1995.

avhandlas främst en utläggning från Mariana Valverde.²⁷ Därefter kommer uppsatsen, i kapitel 2.4, mera påtagligt in på frågan om just heterosexuella pars åldersrelationer är något symboliskt som har med makt att göra. Först diskuteras vissa diskursiva utsagor som kopplar specifika åldersrelationer, hos heterosexuella par, till könsasymmetrier; och sedan behandlas närbesläktade diskursiva yttranden som framhäver ”annorlunda” åldersrelationer och sammanbinder dem med en tänkt ökad jämställdhet mellan män och kvinnor i samhället. I dessa avsnitt belyses sålunda aspekter runt ålderns relativa och sociala betydelse, och framförallt hur ålder alltså sammankopplas med innebörder runt genus- och maktrelationer.

Mer specifikt diskuteras därefter, i avsnitt 2.5, heterosexuella pars åldersförhållanden som ett konkret, enkelt och symboliskt laddat tecken för genusrelationer. Ett tecken som samtidigt, intressant nog, hävdas vara förgivet taget och inte direkt problematiserat i genusanalyser, något Krekula m fl understryker.²⁸ För att inte bara betona det ovan nämnda utan också försöka att åtminstone beröra någon mer systematisk och kvalitativ förståelse angående ålders- och genusrelationer – och sålunda bli börja diskutera hur den sociala dynamiken runt detta opererar – har jag därefter valt att lyfta in Pierre Bourdieus tankar om symboliskt våld angående män och kvinnors parförhållanden.²⁹

1.5 Förtydliganden

Sist i detta kapitel vill jag göra några förtydliganden. Då jag talar om åldersdifferenser eller åldersmönster osv i parrelationer diskuterar jag alltid heterosexuella sådana. Om jag på liknande sätt enbart skriver åldersskillnader så hänvisar detta till parrelationer där differenserna konstitueras av att mannen är den äldre parten, och vice versa. Att jag sålunda ibland hoppar över att förtydliga den könsliga karakteristiken när det gäller detta beror på att jag vill bespara läsaren språkliga upprepningar.

²⁷ M. Valverde, *Sex, Power and Pleasure*. Toronto, 1985.

²⁸ C. Krekula et al, ”Ålder i intersektionell analys”. i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 2005, nr. 2-3, ss. 81-94.

²⁹ P. Bourdieu, *Den manliga dominansen*. Göteborg, 1999.

2 ANALYS

2.1 En analys av Rothsteins teori om ålderskillnader och dess koppling till jämställdhet

Av de forskare jag har stött på är, som sagt, statsvetaren Bo Rothstein den som mest utförligt har skrivit om ålderskillnader mellan par och dessa differensers förhållande till jämställdhet. Det har han gjort i två vetenskapliga artiklar, och en kort debattartikel som publicerades på DN-debatt för ett antal år sedan.³⁰ Att Rothstein överhuvudtaget uppmärksammar, och t o m har en ansats att fördjupa sig i, ämnet är alltså den främsta anledningen till att jag behandlar det han har att säga angående detta. Den uppmärksamhet Rothstein ger denna fråga uppfattar jag sålunda som något positivt. Likaså att han i dessa artiklar understryker vissa egentligen ganska enkla innebörder av dessa differenser; något man i och för sig kanske inte ska underskatta eftersom alltså relativt få forskare, mig veterligen, har diskuterat ett eventuellt samband mellan ålderskillnader i par och samhällets genusstrukturer. På följande sidor ska jag redovisa hur Rothstein bygger upp sin argumentation och börjar spekulera om en koppling mellan pars åldersdifferenser och en könslik asymmetri i samhället.

Till att börja med kan man konstatera att Rothstein lägger ner stor energi på att polemisera mot genusvetenskaplig och feministisk forskning i sina texter. Han verkar bl a ta på sig rollen att utvärdera genusforskningen i Sverige; ett forskningsområde som, enligt honom, inte verkar bry sig om vad det faktiskt är som reproducerar ojämlikhet i samhället. (Han säger bl a: ”På genusfronten inget nytt om orsaker och verkningar.”³¹) Ett huvudargument som riktas mot genusforskning och dess ”strukturella förklaringar”, som

³⁰ B. Rothstein, ”Den moderna könsmaktsordningens grundbult”. i *Statsvetenskaplig tidskrift*, 1999, nr. 1, ss. 1-20; B. Rothstein, ”Det moderna patriarkatet – den kausala mekanismen: En teori om asymmetriska partnerval”. *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*. 2005, Häfte 94/95 ss. 19-54; B. Rothstein, ”Heterosexuella kärnfamiljen ett antifeministiskt projekt”, i *DN*. 2007 Hämtat från Internetsidan: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=610901> [senast kontrollerad våren 2008].

Den senare forskningsartikeln är något mer genomarbetad och utökad jämfört med den tidigare, därför kommer jag framförallt att hänvisa till den. Texterna är för övrigt väldigt lika varandra, i stor utsträckning överensstämmer de ordagrant.

DN-artikeln kommer jag heller inte referera till så mycket eftersom den delvis är en kort sammanfattning av hans tidigare artiklar. Överhuvudtaget upplever jag den som mindre relevant och mer polemisk än hans tidigare mer genomgående alster.

³¹ Rothstein, 2005, s. 20.

Rothstein kallar det, är att man inte bara kan hänvisa till strukturer, utan de måste knytas till individers handlingar. Sålunda bör man förklara varför aktörer vill reproducera en struktur.³²

De flesta strukturella förklaringar, antingen de hänvisar till patriarkalt eller annat förtryck, bygger [...] på en funktionalistisk idé som bortser från aktörernas motiv och intressen och därmed saknar den grund på aktörsnivå som gör det möjligt att förklara varför aktörerna reproducerar de strukturella relationer som de är delar av. [...] Huvudinvändningen mot strukturella förklaringar är att de underlåter att analysera de mekanismer som får eller tvingar enskilda aktörer att handla så att strukturella relationer som inte ligger i deras intressen ändå reproduceras. Att en särskild social funktion x (arbetsdelning i parrelationer) existerar därför att den gynnar en strukturell relation (könsmakstrukturen) kan inte i sig förklara varför individerna A och B, som faktiskt skapar funktionen X, handlar som de gör. Det görs med andra ord ingen analys av hur återkopplingen till aktörsnivå sker i dessa förklaringar.³³

Följaktligen hävdar han att samhällsvetare på genusforskningens domän snarare mystifierar sociala relationer och verkligheten hellre än de försöker förklara fenomenen ifråga.³⁴ Rothstein tillägger också att denna typ av orsaksförklaring är som att säga att: ”könsmakstrukturen finns därför att den finns.”³⁵ För att komma ifrån liknande förklaringar³⁶ av genusordningens orsaker menar han att man måste lösa två saker. Dels frågan varför ”högutbildade och jämställdhetsmedvetna unga kvinnor” i dagens Sverige internaliserar normer rörande arbetsdelning vilka inte ”tycks ligga i deras intresse” (en fråga han understryker upprepade gånger i sina artiklar)³⁷, dels hur unga svenska män lyckas underkasta kvinnor genom någon makt de förmår utnyttja till sin fördel?³⁸

³² Rothstein, 2005, et passim, se text s. 23f.

³³ Rothstein, 2005, s. 24.

³⁴ Rothstein, 2005, se specifikt s. 28f & 24f, annars et passim.

³⁵ Rothstein, 2005, s. 25.

³⁶ Det finns ytterligare exempel på hur han målar upp dessa förklaringar. Efter att Rothstein i DN-artikeln klargör att det ofta är kvinnan som tar ut den mesta delen av föräldraförsäkringen – något som i sin tur, hävdar han, leder till att kvinnan får ta huvudansvar för hem och barn även efter denna föräldraledighet – skriver han: ”Allt detta är tämligen välkänt men dessvärre är det något av ett mysterium varför det blir på detta viset trots dagis, trots möjligheten att dela på föräldraförsäkringen, trots alla jämställdhetsplaner på våra arbetsplatser och, inte minst, trots fyrtio års intensiv jämställdhetsdebatt. Inför denna mystifikation har dessvärre genusforskningen i stort sett gett upp. I stället för att söka efter förklaringar till att detta mönster reproduceras så hänvisar man till en mängd närmast magiska storheter som ’patriarkala strukturer’, ’glastak’ och ’myter om moderskapet’, etcetera.” (B. Rothstein, ”Heterosexuella kärnfamiljen ett antifeministiskt projekt”, från DN. 2007 Hämtat från Internetsidan: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=610901> [senast kontrollerad våren 2008].)

³⁷ Samtidigt som Rothstein understryker att vi måste veta vad det är som bl a motiverar kvinnors handlingar, om vi ska kunna sätta in några politiska åtgärder för att kunna reformera läget, så finns det också en annan aspekt i detta menar han. Rothstein hävdar nämligen att det finns en normativ sida i (de strukturalistiska) uppfattningarna som innebär att man inte tror att kvinnor kan se till sina egna intressen. Om man inte erkänner det undrar han varför man ska ta kvinnor på allvar överhuvudtaget, eller för den delen ge dem rösträtt (sedan slänger Rothstein in ett citat av Lenin för att visa på den här typ av åsikt!). Efter detta ger han även exempel på hur människor kan

Det är mot denna bakgrund Rothstein ger sig på uppdraget att lösa reproduktionen av könsmaktsordningen. Om inte så försöker han åtminstone bidra med en förklaring som ska ange rätt kurs för att reda ut detta problem. Därför understryker han att en förklaring av samhällets bristande jämlikhet mellan könen behöver ta hänsyn till ”kultur” och på vilket sätt den påverkar individers handlingar. Likaså poängterar han att aktörer inte är helt rationella utan har begränsad information. Därför tror Rothstein att spelteori är ett bra sätt att diskutera detta. Ty denna modell tar hänsyn till att en aktör bejakar vad den tror att andra sådana ska göra. Aktören tros nämligen kalkylera vilken eller vilka handlingar som är mest rationella när den själv ska agera. Följaktligen är män och kvinnor också påverkade av kulturella normer, menar han, bl a då de ska fördela hushållsarbetet.³⁹ Dvs hur män och kvinnor i gemen har agerat tidigare i den sociala praktiken angående både val av partner, samt fördelningen av hushållsarbete med sin partner, antas vara något som en man och en kvinna idag tar hänsyn till när de funderar över hur de ska handla mest rationellt. Detta eftersom de bedömer vad andra individer kan tänkas göra genom att titta bakåt i historien. Men den stora fördelen med spelteori, hävdar Rothstein, är att den framhäver att sociala handlingar som är rationella för den enskilde individen inte behöver vara det för kollektivet.⁴⁰ Kända exempel på sådana här spelteoretiska modeller är fångens dilemma eller the tragedy of the commons.

Innan vi tittar på hur Rothstein kommer in på en diskussion av reproduktionen av könsmaktsordningen i relation till spelteori ska jag först belysa det han kallar för ”orsaksmekanismen” till denna reproduktion. Det är här vi kommer in på ålderskillnaden i parrelationer. Rothstein tror nämligen att ojämlikhet reproduceras i förhållanden trots män och kvinnors intentioner om att leva jämställt. Det grundläggande skälet antas vara det faktum att män generellt sett är äldre än de kvinnor de lever tillsammans med. Rothstein hävdar att mannen i svenska par i snitt är 2.7 år äldre än kvinnan, en omständighet som i sin tur innebär att en äldre person oftast har kommit längre med sin utbildning eller etablerat sig på

använda kulturella normer i linjer med egna strategier. Rothstein försöker här påvisa en viss dynamik i ”bruket av kultur” som ”strukturdeterminismen” inte klarar av uttrycker han det som. (Rothstein, 2005, s. 26f.)

³⁸ Rothstein, 2005, s. 26f.

³⁹ Rothstein, 2005, s. 27f. Genom artiklarna undrar jag vad Rothstein har för idé om jämställdhet? Att män och kvinnor bidrar lika mycket till hushållsarbetet är det som han verkar kalla jämställdhet; i alla fall har jag svårt att tolka hans användning av begreppet på något annat sätt, om jag nu skulle försöka ge mig på ett sådant uppdrag. Att par fördelar hushållsarbetet olika behöver ju inte per definition betyda att man lever i ett ojämställt förhållande. Dock hävdar Lynn Jamieson att par som väljer en mer traditionell arbetsuppdelning och samtidigt hävdar någon form av ”komplementaritet”, samt då symmetri och jämställdhet, ofta just tar för givet sätt och beteenden som ger mannen fördelar. Detta i form av mer fritid, pengar att spendera, ”bestämmande-makt” osv. (L. Jamieson, *Intimacy. Personal Relationships in Modern Society*. Oxford, 1998. s. 140.) Men denna definition, eller brist på en sådan, som Rothstein verkar använda beträffande jämställdhet är också att förringa andra effekter av genusordningen menar jag.

⁴⁰ Rothstein, 2005, s. 28f.

arbetsmarknaden bättre. När ett par så småningom får barn eller utsätts för andra ”resursrelaterade påfrestningar”, och därigenom tvingas förhandla om uppdelning mellan lönearbete och hushållsarbete, har mannen ett ekonomiskt övertag i ”förhandlingsprocessen”. Därför antas mannen också vinna denna process. Rothstein tillägger sedan att män och kvinnors åldersdifferens ska ses som: ” ’ställföreträdare’ för en mer grundläggande asymmetri som råder mellan män och kvinnor när de bestämmer sig för att bilda familj.”⁴¹

Härefter börjar hans egen teori tydligare ta form, detta samtidigt som vi ser det mer originella i den. Om skillnaderna i resurser mellan män och kvinnor i ett par till en början är ”mindre” så menar Rothstein att dessa sannolikt kommer att öka efter upprepade förhandlingar ju längre tiden går (han bygger denna idé på Brian Arthurs ekonomiska teori om ”tilltagande avkastning”). Mannen kommer då bli mer och mer etablerad på arbetsmarknaden och ha en liknande löneökning, medan det motsatta gäller för kvinnan:⁴²

Slutligen leder detta till den genomsnittliga situation bland svenska par där kvinnan lever i ett parförhållande med en man som inte bara är äldre utan också är mer framgångsrik på arbetsmarknaden. Varje förhandlingsförlust för kvinnor i parförhållanden leder uppenbarligen på den aggregerade nivån till att män som grupp blir starkare än kvinnor som grupp i samhället, givet att ställningen på arbetsmarknaden ligger till grund för annan social makt, inklusive den sociala könsmakten.⁴³

Detta förlopp kommer i sin tur leda till könsdiskriminering på arbetsmarknaden när chefer inte tror det är lönsamt att satsa på kvinnor, menar Rothstein.⁴⁴

För att ytterligare stödja sin teori drar han även upp andra exempel på ojämlikheter mellan par förutom ålderskillnaden, vilken i och för sig just skulle ses som ”ställföreträdare” för andra ojämlikheter mellan män och kvinnor. Exemplet härefter utgörs av utbildningsmönster i förhållande till parbildning. Här förklaras det att män generellt sett är gifta eller sambo med kvinnor som har samma, eller lägre utbildningsnivå, som de själva. Något man kan se i den svenska befolkningsstatistiken tydligt menar han.⁴⁵ I detta sammanhang hänvisar Rothstein bl a till ett index som visar de skillnader som finns mellan män och kvinnors chanser att bli ihop med någon beroende på deras utbildningsnivå (100 i indexet representerar hela befolkningen). Bland människor med låg utbildning (enbart

⁴¹ Rothstein, 2005, s. 36f.

⁴² Rothstein, 2005, s. 37.

⁴³ Rothstein, 2005, s. 37.

⁴⁴ Rothstein, 2005, s. 38.

⁴⁵ Dock är hans förklaring av detta inte speciellt tydlig enligt min mening, vilket gör att jag inte är helt säker på att jag har förstått hans presentation i min tolkning som följer.

grundskola) har 96 % av kvinnorna en chans att bilda parförhållanden jämfört med resten av befolkningen, motsvarande siffra för män är 64 %. Men om man ser på den grupp som är högst utbildade (de som har forskarutbildning) är resultaten de motsatta.⁴⁶ Kvinnorna i denna grupp har 66 % möjlighet att bli gift eller inleda ett samboförhållande jämfört med resten av kvinnorna i befolkningen. Samma siffra för männen i denna grupp var däremot 135 %. Om man tittar på den grupp som är näst högst utbildad (dvs då en individ har gått tre eller fler år på universitet) utgörs dessa siffror av 109 % för kvinnor, respektive 123 % för män. Rothstein tillägger att dessa siffror har starkt empiriskt stöd även utomlands.⁴⁷ Han citerar också det SCB skriver i sin rapport angående denna statistik: ”Att män med låg utbildning och kvinnor med hög utbildning skulle finna varandra är mindre än sannolikt.”⁴⁸

Rothstein hänvisar dessutom till annan forskning som visar att chanserna att vara i ett hushåll med barn i ökar för män ju bättre ställning de har på arbetsmarknaden, medan det motsatta förhållandet gäller för kvinnor. Liknande mönster kan man även se då det gäller chanserna att ingå giftermål.⁴⁹ I samband med detta förklarar han att det inte bara verkar handla om att män generellt sett tjänar mer i samhället och därför oftast är den som tjänar mer i ett parförhållande.⁵⁰ De kvinnor som har arbetat upp sig på en relativt hög position på arbetsmarknaden verkar i påfallande grad ha en man som trots det har en bättre, eller en någorlunda likvärdig, position:

Låt oss ta några få (delvis för mig mycket bekanta) exempel: Han kan vara professor född 1954, hon kan vara studierektor född 1958. Eller hon kan vara litteraturprofessor född 1953, medan han är Svenska akademins ständige sekreterare och född 1948. Båda kan vara läkare, men hon är fyra år yngre och allmänläkare på en öppenvårdcentral medan han utövar en kirurgisk specialitet. Och så vidare.⁵¹

⁴⁶ Här vill jag också tillägga att han i kommande exempel verkar räkna på ett annat sett då han talar om procent. Procenten visar härefter på män och kvinnors *möjlighet att bli gifta i förhållande till den övriga befolkningen*, inte som tidigare *hur många av* männen och kvinnorna, räknat i procent, som hade möjlighet att bli gifta.

⁴⁷ Rothstein, 2005, s. 38.

⁴⁸ Rothstein, 2005, s. 38.

⁴⁹ Rothstein, 2005, ss. 38-40. Rothstein förklarar också att männens ansträngningar på arbetsmarknaden eventuellt skulle kunna öka när de gifter sig eller skaffar barn. Eller så kan statistiken vara en samverkan av båda faktorerna.

⁵⁰ Att Rothstein uttrycker sig så här kan tyckas vara märkligt. Det faktum att män generellt sett tjänar mer än kvinnor leder ju inte till någon enkel logik för hur parrelationer generellt sett ser ut. Man hade ju t ex kunnat hävda att bara för att män i gemen tjänar mer än kvinnor – samt åtnjuter ett annat erkännande och erhåller andra symboliska resurser – så hade det fallit sig mer ”logiskt” att kvinnorna var äldre än sina män just för att ”kompensera” sina ekonomiska och kulturella förluster. Detta alltså förutsatt att man hade strävat efter jämställdhet och hade velat bilda par med en ”like”.

⁵¹ Rothstein, 2005, s. 41. I det första exemplet verkar han referera till sig och sin fru (detta har jag listat ut efter egna utforskningar). Det andra paret hänсыftar sannolikt till Ebba Witt-Brattström och Horace Engdahl.

Som svar på frågan varför denna karakteristik uppstår lutar han sig återigen mot sin teori:

Tagna tillsammans och på en aggregerad nivå betyder dessa skillnader i ålder och utbildning följande: om en kategori K (kvinnor) systematiskt bildar par med individer från en annan kategori M (män), där M är överlägsen K när det gäller resurser som följer med högre utbildning och ålder, så kommer kategorin K med all sannolikhet att bli förloraren i de förhandlingar om tid och resurser som äger rum över tiden mellan män och kvinnor.⁵²

Reproduktionen av könsmaktsordningen framställer Rothstein i detta sammanhang och i sitt övriga resonemang som att den uppstår lite som av en slump, menar jag. Av någon anledning träffas män och kvinnor inte som likar när de bildar par, något som bl a åldersskillnaden vittnar om. Därefter tros likaledes inte bara maktbalansen bli skevare och skevare mellan könen, utan denna ojämlikhet antas dessutom skapa andra former av asymmetrier mellan män och kvinnor i samhället. Den ”tilltagande avkastningen”, som är den process som beskriver och antas förklara detta, skildras då samtidigt som en process som nästan opererar på eget bevåg, anser jag likaså. Något som inte minst understryks när Rothstein förklarar att individer förmodligen inte kan känna till effekterna av sina val. Man skulle kunna uttrycka det som att det här framställs som att ett tämligen godtyckligt faktum (som det alltså upplevs som) – att kvinnor oftast väljer äldre partners medan män främst väljer yngre sådana – följaktligen tros eskalera i samhällets genusordning.⁵³

Motsägelsefulla inslag och en viss rörighet av detta slag präglar överhuvudtaget hans text, menar jag. Likaledes tyder Rothsteins resonemang på att han saknar en adekvat och mer övergripande förståelse över ämnet han avhandlar, något jag härefter kommer att argumentera för. Följaktligen kan vi ta vid i relation till det nyss behandlade. För utöver att Rothstein både betonar kvinnor som starkt rationella, vilka mer eller mindre ska kunna se till sina egna intressen och kunna välja jämställdhet om de vill, samtidigt som han i princip säger det motsatta, att kvinnor blir lurade av en process som de inte kan förutse, så märker vi samma motsägelsefullhet i hans ansats kring spelteorin. Detta innebär att Rothstein både betonar spelteoretiska ansatser parallellt med att han tonar ner dem anser jag. När han kommer in på spelteorin i förhållande till sitt ämne framhäver han att man i ekonomisk och sociologisk forskning har resonerat om kvinnornas val på äktenskapsmarknaden i form av en tänkt ”kompensation”. Enligt Rothstein är detta en kompensation som dessa teorier menar härstammar ifrån att kvinnor skulle kalkylera vad som är ekonomiskt rationellt, något

⁵² Rothstein, 2005, s. 41.

⁵³ Rothstein, 2005, s. 44.

kvinnorna sedan skulle agera efter. Och då kvinnor söker en ekonomiskt starkare partner antas detta följaktligen bli beroende på den diskriminering de kan möta i arbetslivet, samt det faktum att kvinnorna förmodligen kommer att få ta huvudansvar för barnen i sina familjer när de väl kommer.⁵⁴ Det som i så fall kan vara rationellt för enskilda kvinnor får följderna för kvinnor som kollektiv. Ty om tillräckligt många kvinnor, som enskilda individer, bestämmer sig för att ”kompensera” en tänkt könsdiskriminering på arbetsmarknaden genom att gifta sig med en man med mer ekonomiska resurser än dem själva (något som alltså bli åldersmönstren skulle kunna indikera) så slår det tillbaka mot kvinnor som kollektiv. Framförallt träffar denna ”kompensation”, som leder till könsdiskriminering, de enskilda kvinnor som inte agerar på detta sätt.⁵⁵ Men efter att Rothstein har kungjort denna typ av ”social fälla” lyfter han själv fram vad han uppfattar som ett problem med denna förklaring (och det är sålunda bli här han tonar ner den spelteoretiska analysen):

Problemet med denna analys är att i ett samhälle som det svenska, som sedan länge befinner sig på vägen mot jämställdhet mellan könen, borde också män göra samma sak, det vill säga försöka gifta upp sig för att få ännu bättre resurser. Som ekonomen Lena Edlund uttrycker det: ’Det förblir en obesvarad fråga varför självständighet minskar attraktionskraften på marknaden för kvinnor men inte för män’. Om män i alla andra situationer är så skickliga i att gynna sig själva på bekostnad av kvinnor borde detta också gälla parbildning, men så är uppenbarligen inte fallet. Rent ekonomiskt innebär den nuvarande ordningen med all sannolikhet att ekonomiska resurser (pengar) överförs från män till kvinnor. Det framgår klart av att det största problemet för kvinnor efter skilsmässa är fattigdom, medan det för män är ensamheten. Männen förlorar alltså ekonomiskt på den nuvarande ordningen, vilket de kunde ändra på om de handlade ekonomiskt rationellt som individer. Men det gör de tydligen inte.⁵⁶

Härefter spekulerar Rothstein i ett antal tänkbara förklaringar till denna karakteristik. Först undrar han om män kanske väljer partner som de gör för att de vill ha en dominerande ställning i sina parförhållanden, något som dock orsakar dem ekonomiska förluster. Han fortsätter och hävdar att det krävs forskning på mikronivå för att reda ut om män och kvinnor gör så pass rationella kalkyler att de väger möjligheten att dominera i en parrelation mot att

⁵⁴ Rothstein, 2005, s. 46. Det är värt att observera att Rothstein i detta sammanhang inte alls problematiserar varför just kvinnorna förmodligen kommer att ta huvudansvaret om barnen i sina familjer. Han verkar mer eller mindre förutsätta detta.

⁵⁵ Rothstein, 2005, s. 46. Eftersom Rothstein gick ut så hårt (se not 36) angående vad som skulle följa rent normativt av att man inte erkände att kvinnor skulle kunna se till sina egna intressen – och då mer eller mindre välja jämställdhet, samtidigt som hans tolkning motsägelsefullt nog framställer det hela som att kvinnor inte uppnår jämställdhet eftersom de blir lurade av en process de inte kan förutse – kan man också kontrastera dessa idéer mot den del av texten där det framhålls att kvinnor agerar olika.

⁵⁶ Rothstein, 2005, s. 47.

tjäna ekonomiskt på den.⁵⁷ Rothstein tonar alltså här ner den spelteoretiska ansatsen menar jag; och framförallt blir resonemanget oförståeligt. Nyss talade han om samhällelig könsdiskriminering på arbetsmarknaden, vilket kvinnor kunde tänkas kompensera genom att gifta sig med en ekonomisk starkare man, och sedan förklarade Rothstein att männen gör en ekonomisk förlust av dessa arrangemang. Dvs parrönster som skapar *kvinnlig könsdiskriminering* i samhället antas *män förlora på rent ekonomiskt!* Det är precis som att han uppfattar det som att en ”personlig” och en ”samhällelig” nivå *inte* hänger samman – vilket jag menar att de gör. Något t ex Raewyn Connell förklarar:

[...] the personal world *is* relational. [...] personality has to be seen as social practice and not as an entity distinct from 'society'. Personality is what people do, just as social relations are what people do, and the doings are the same. Yet there is a difference which makes personality a coherent object of study. Personality is practice seen from a particular angle [...].⁵⁸

Det Connell kommer in på understryker är att man kan särskilja dessa ”olika nivåer”, dvs analytiskt, men de hänger ändå ihop. Jag menar likaså att den typ av ekonomiska resurser som till viss del överförs från män till kvinnor i par (dvs något som sker ”privat” för många hushåll, vilket sålunda gör detta mönster till något ”strukturellt”) är en *förutsättning*⁵⁹ för att män ska ha en privilegierad position inte bara ”privat” utan också på en ”aggregerad nivå”. Sålunda menar jag att bilden som Rothstein framhäver, där män alltså tros *byta bort* ekonomiska resurser (till sin partner) *mot* möjligheten att kunna dominera i relationen, är felaktig.

Innan jag går mot en avslutning i min kritik mot Rothsteins resonemang ska jag återigen säga något i anslutning till det faktum att jag uppfattar det som att Rothstein framställer hela denna process som något vilket uppstår som av ren slump till stor del. Som jag ser det är det rimligare att från början utgå från hypotesen att åldersrelationer mellan par är *ett* exempel, av otaliga, på genusrelationer i samhället. Rent intuitivt hade jag inte heller tänkt mig att dessa differenser skulle vara mer eller mindre obetydliga, vilket jag alltså tolkar det som att Rothstein framhäver dessa som; relativt obetydliga åldersskillnader som i sin tur dessutom antas ”spåra ur” och skapa alla ”andra” genusrelationer, och deras asymmetrier, i

⁵⁷ Rothstein, 2005, s. 47f.

⁵⁸ Connell, 1987, s. 220.

⁵⁹ För en diskussion rörande denna ”förutsättning” kan man se: R. W. Connell *Maskuliniteter*. Andra upplagan. Göteborg: 2008. s. 249ff. (Observera att jag i detta fall hänvisar till andra upplagan av *Maskuliniteter* eftersom stycket jag refererar till inte finns i första.) Man kan även se en liknande diskussion i: R. Connell, *Confronting Equality: Gender, Knowledge and Global Change*. Cambridge: 2011, s. 12ff.

samhället. Som jag ser det är det ironiskt att Rothstein, via denna tänkta process, faktiskt tonar ner individers möjlighet att forma de relationer de lever i (något han alltså anklagande genusforskare mm för). Likaså menar jag att män och kvinnor som är *genuint* intresserade av att leva i en mera jämställd parrelation, och att vara progressiva i förhållande till samhällets genusrelationer, har en möjlighet att påverka sina liv i en sådan riktning. Beroende på hur samhällets genusrelationer är konfigurerade må dock denna önskan, och ett strävande efter detta, inträffa med varierande omfattning bland människor. Om t ex ett samhälle har en institutionaliserad ordning som ger män vissa fördelar, kan en sådan önskan om att leva mindre asymmetriskt även ha en viss ”kostnad”, ty strukturerna kommer i så fall erbjuda en viss motspänstighet till ett sådant projekt. Och jag vill på denna plats med emfas lika tydligt poängtera den andra sidan av myntet, dvs de möjligheter som existerar i relation till dessa begränsningar; och följaktligen dessa möjligheters betydelse för reproduktionen av exempelvis genusasymmetrier. Om t ex kvinnor generellt sett har sämre tillgång till ekonomiska resurser så verkar detta vara avhängigt det faktum att könsrelationerna samtidigt erbjuder dem *möjligheten* att bilda par med en man med bättre ekonomiska förutsättningar (generellt sett kan sålunda män inte bilda par med en ekonomiskt starkare partner – det är ju en logisk omöjlighet att *både* män och kvinnor rent allmänt skulle kunna bilda par med en ekonomiskt starkare partner). I detta sammanhang blir det alltså tydligt att kvinnor erbjuds vissa möjligheter utifrån ett system som på det hela taget förfördelar kvinnor. Men detta betyder inte att kvinnorna själva, i ”sina” praktiker, kan skaka av sig genusstrukturernas motspänstighet genom ett genusöverskridande beteende (praktikerna formas ju i förhållande till sociala relationer).

Raewyn Connell understryker flera av dessa poänger genom en bredare beskrivning av social praktik och dess förhållande till sociala relationer:

Collective practice is not reducible to a sum of individual practices. In a strict sense there is no such thing as 'individual practice' at all; the phrase is an abstraction from a tissue of relational conduct. Even masturbation involves socially constructed fantasies, techniques of arousal and a kind of minimal society in which you are the object of your own cathexis.

So a personal life is a path through a field of practices which are following a range of collective logics, and are responding to a range of structural conditions which routinely intersect and often contradict each other. [---] The structure of personality is not the structure of an object. It is a particular unification of diverse and often contradictory practices.⁶⁰

⁶⁰ Connell, 1987, s. 222. För en förklaring av termen ”kathexis” se s. 35f.

Betoning av individers (skilda) relation till sociala intressen, samt de ambivalenta förhållningssätt som parallellt med detta kan uppstå hos en person, understryks kanske ännu tydligare när hon skriver:

Personality does not constitute social interests, but it embodies personal relations to social interests which may act powerfully as motives: defences, identifications, commitments and fears. Where these interlock in related lives, a pattern may result that is proof against severe stresses. Stable marriages are perhaps the most familiar example.⁶¹

I linje med argumentationen ovan anser jag sålunda att man inte kan framställa problematiken angående könens brist på jämställdhet i vårt samhälle som att kvinnor ”borde” välja mer progressiva praktiker, och då t ex parrelationer, förutsatt att de var relativt rationella.⁶² Att falla in i de sociala relationernas sammansättning av praktiker – som formas i relation till de *skilda* vägar kvinnor och män motiveras att gå, och inte gå – handlar likaså inte om att kvinnor främst ”råkar” internalisera något synsätt, och att de samtidigt gestaltar sina praktiker, på ett sätt som inte gynnar dem. Om en kvinna t ex hade gift sig med en man med mindre ekonomiska resurser hade hon utifrån den institutionella ordningen runt genus i just detta avseende alltså drabbats av en uppenbar ”förlust” (rent ekonomiskt, men även statusmässigt och symboliskt osv). Eller för att ta Rothsteins främsta exempel: ålderskillnader mellan heterosexuella par. Förutsatt att dessa differenser kan länkas till en genusasymmetri kan man på samma sätt tänka sig att det, ur flera aspekter, *inte* hade varit ”rationellt” eller fördelaktigt för t ex en kvinna att gå emot de förekommande mönster som finns beträffande pars inbördes åldersrelationer, och således den betydelse själva skillnaden speglar.

Tittar man även på genus i ett bredare perspektiv kan man skåda en sammansättning av genusfärgade praktiker. I linje med det nyss poängterade hade kvinnor sannolikt inte heller – i sina personliga ”föreningar” av praktiker, för att använda Connells uttryck⁶³ – fått större tillgång till materiella och symboliska resurser om de hade valt den progressiva vägen; således analyserat utifrån föreningen av otaliga val och förhållningssätt i dessa mönster av praktik. För om följdriktigheten i dessa val hade tytt på ett radikalt projekt beträffande genus då hade personen bakom det fått möta konsekvenser. Och de uppenbara vinster kvinnan hade kunnat göra i ett socialt system, som alltså på det hela missgynnar kvinnor, tackar hon nej till när hon väljer att gå emot genusstrukturerna genom en progressiv praktik. Till skillnad från Rothstein

⁶¹ Connell, 1987, s. 223.

⁶² Det kommer också presenteras liknande tankegångar senare i uppsatsen, främst utefter Bourdieu.

⁶³ Se förförre blockcitaten, och blockcitatet på sid 29.

vill jag också framhålla att ”förlusterna” i detta sammanhang handlar om mycket mer än enbart ekonomiska sådana, det gäller t ex erhållandet av ett visst kulturellt erkännande mm.⁶⁴

Än en gång kan jag betona att större avvikelser från den institutionella ordningen inte är någon omöjlighet. Det som har beskrivits är bl a en ”kostnad” för individuella avvikelser; samt därför, parallellt med detta, sannolikheten för att avvikelserna ska praktiseras. Jag menar dessutom att det alltså är minst lika viktigt att poängtera hur uppfattade möjligheter lockar män och kvinnor att forma sina praktiker i enlighet med vissa strukturer. Detta sålunda även om dessa möjligheter står i relation till en institutionell ordning som på det stora hela förfördelar den egna gruppen, vilket alltså är fallet för kvinnorna. Följaktligen menar jag att om genusordningens verkningar ska förändras, och t ex andra motivationsstrukturer ska locka individer att skapa mer jämställda praktiker, krävs det mer av genusöverskridande beteende på en *kollektiv nivå* – något som sålunda måste ske genom *enskilda individer*. Man kan lika gärna, rent analytiskt, vända på det jag säger här och påpeka att enskilda individer måste förändra samhällets syn på kön.

Angående kritiken mot Rothsteins resonemang, och framförallt idén om en process likt en ”tilltagande avkastning”, hade man förståeligt nog också kunnat bemöta denna tankegång på ett ännu enklare och mer konkret sätt. För att göra så vill jag framhålla en studie av sociologen Björn Halleröd där han just undersökte fördelningen av hushållsarbete mellan könen och hur den korrelerade med ekonomiska omständigheter (att ansvaret för hushållsarbete framförallt kunde förklaras med hänsyn till förfogandet av ekonomiska resurser var alltså den linje Rothstein spekulerade utefter). Studien belyser även fall där kvinnor tjänade mer än de män de levde tillsammans med. Denna omständighet bidrog dock inte till att männen gjorde mer hushållsarbete, snarare tvärtom. Paren i denna undersökning fördelade följaktligen inte merparten av hushållsarbetet till den part som tjänade minst – detta sålunda när denna part var mannen.⁶⁵ Utefter de egna uträkningar Halleröd presenterar i studien förklarar han också att de inte ger stöd för teorier som vill förklara pars

⁶⁴ Sociala relationer är oerhört mer mångfacetterade än könen förhållande till ekonomiska resurser. I detta sammanhang ger jag enbart ett exempel på genusarrangemang, alltså genom hur de kan sammanfalla med ekonomiska förhållanden. En annan sak som också kan poängteras i denna not är att när par går emot könsmönster – och då de betydelse som finns beträffande genus, vilket uttrycks genom könsladdade ”tecken” (t ex när kvinnan tjänar mer än sin man) – behöver det faktum inte kasta betydelsen av genus över ända (något vi snart kommer att se genom en studie av Björn Halleröd). Om könsrelationer signaleras på otaliga sätt genom social praktik finns det förståeligt nog en massa andra tecken som individer i ett heterosexuellt par kan ”kompensera” detta med, samtidigt som de då ”passerar” som ”man” och ”kvinna” genom andra tecken.

⁶⁵ Det faktum att männen gjorde mindre hushållsarbete när deras fru tjänade mer än dem innebar dessutom inte att männen fick mindre pengar till egen konsumtion, detta i jämförelse med andra män som inte var beroende av sin frus inkomst. (B. Halleröd, ”Att dela på pengar och hushållsarbete”. i A. Grönlund & B. Halleröd (red.) *Jämställdhetens pris*. Umeå, 2008, ss. 156-172. Se specifikt: s. 169f. Se även s. 163f för hänvisning till andra studier som visar att män inte gör mer hushållsarbete, snarare tvärtom, när deras fru tjänar mer än dem.

arbetsfördelning genom ekonomisk rationalitet. Istället menar författaren att teorier, vilka framhäver betydelsen som konventioner och attityder har beträffande kön, erhåller ett bättre förklaringsvärde.⁶⁶

För att göra Rothsteins text mer rättvisa kan nämnas att han själv ställer en självkritisk fråga angående sitt förklarings sätt (vilket är ett ytterligare exempel på hur rörig hans text är). Här frågar han sig om det inte just är en kulturell förklaring att kvinnor bildar par med något äldre män, vilket i sin tur antas trigga den logik som slutligen skulle innebära att män får en starkare ställning på arbetsmarknaden. Men Rothstein viftar bort denna fråga – och en fundering om vad förbindelsen mellan ”orsaksmekanism[en]” (som förklarar den ojämlika arbetsdelningen mellan par) och ”djupare förklaringsnivåer” – genom att förklara att det krävs en hel bok för att ge svar på dessa frågor.⁶⁷

Rothstein bemöter också en annan liknande invändning mot hans teori, och det är argumentet att den skulle vara för ytlig och att det finns mer grundläggande orsaker. Hans invändning mot detta är dock att man måste förstå hur det fungerar på det individuella planet för att nå djupare förklaringsnivåer, och Rothstein framhäver att hans teori på så sätt inte är fullständig.⁶⁸ I anknytning till detta kan man först fråga sig varför han drar på så stora växlar av åldersskillnader i par och försöka förklara hela genusordningen i samhället med dem? Hade Rothstein varit insatt i den forskning han kritiserar, genusvetenskap mm, hade han insett att man genom oräkneliga analyser mer kvalitativt har belyst vad det är i de samhälleliga relationerna som motiverar män och kvinnor att reproducera dessa strukturer genom social praktik. (Pga Rothsteins bristande förståelse över de forskningsfält han kritiserar – en kritik som ironiskt nog träffar honom själv mer än den tänkta mottagaren – tar hans text till viss del karaktären av en pekoral.)

Jag anser sålunda att Rothstein inte har funnit någon ”orsaksmekanism” eller någon ”grundbult” som skulle kunna förklara, och eventuellt ”låsa upp”, hela den institutionella ordningen runt kön i samhället.⁶⁹ Med denna form av logik hade man likaväl kunnat lyfta fram något annat könspräglat mönster som *den* grundläggande anledningen. Raewyn Connell förklarar problematiken med ett sådant här resonemang när hon bl a påpekar att genusrelationers systematik varierar. I detta sammanhang särskiljer hon dessutom tre olika

⁶⁶ Halleröd, se speciellt s. 170.

⁶⁷ Rothstein, 2005, s. 46.

⁶⁸ Rothstein, 2005, s. 45.

⁶⁹ Som första artikelns rubrik skvallrar om är syftet med artiklarna att förklara hur könsmaktsordningen reproduceras genom dess ”grundbult”, som Rothstein kallar det. Den senare artikelns rubrik har en liknande utformning ”Det moderna patriarkatet – den kausala mekanismen”. (Rothstein 1999; Rothstein 2005.)

strukturer för att förklara konstitutionen av genus,⁷⁰ men hon påpekar att dessa strukturers enhetlighet – och alltså deras brist på en fullkomlig sådan – aldrig legitimerar en funktionalistisk analys där relationerna skulle formars utifrån en ”kärna” eller en specifik logik. Strukturens enhetlighet bör istället uppfattas som en empirisk förening:⁷¹

[...] this unity is not the unity of a *system*, as functionalist analysis would imply. Nor is it the expressive unity that would be provided by the existence of a generative nucleus. It is a unity – always imperfect and under construction – of historical composition. I mean ‘composition’ as in music: a tangible, active and often difficult process of bringing elements into connection with each other and trashing out their relationships. It is a matter of the real historical process of interaction and group formation. The difference from music is not that the process lacks a composer, but that it has a whole stack of them; and that all are inside the piece being composed, since what is being composed is their own lives. The product of the process is not a logical unity but an empirical unification. It happens on particular terms in particular circumstances. At the level of a whole society it produces the gender order [...].⁷²

Sammanfattningsvis menar jag att det finns omfattande brister i Rothsteins sätt att diskutera heterosexuella pars åldersdifferenser. Men även om jag ser begränsningar vill jag upprepa att främsta anledningen till att jag diskuterar Rothstein beror på två saker. Först och främst för att han är den forskare jag har stött på som mest uttalat haft en ambition att mer genomgående teoretisera ålderskillnader i parrelationer och dess förhållande till könsrelationer. Det kan sålunda finnas ett värde i att se vad han har att säga om detta. När jag sedan av denna anledning väl presenterar Rothsteins resonemang så framhävs också vissa karakteristiska kring köns- och åldersrelationer, och hans presentation försöker då också komma in på att det finns en sannolik koppling mellan dessa. Även om jag själv hade kunnat presentera liknande karakteristika så understryks dock sådana i detta sammanhang.

Det jag följaktligen uppfattar som mest värdefullt i Rothsteins presentation, i relation till min frågeställning, är det faktum att han spekulerade om att resurser skulle kunna vara kopplade till ålder (högre ålder antas innebära ökade möjligheter till kapital, något män också

⁷⁰ Nämligen: maktrelationer, produktionsrelationer och känslomässiga relationer (kathexisstrukturen). Se Connell: 1987, kap. 5.

⁷¹ Connell, 1987, s. 116f.

⁷² Connell, 1987, s. 116.

generellt sett har bättre tillgång till). Rothstein diskuterade dessutom olika utbildningsnivåer mellan par och underströk på samma sätt hur ålder kan sammanfalla med detta. Det faktum att han sedan överhuvudtaget diskuterade åldersdifferenser mellan män och kvinnor som en: ” ’ställföreträdare’ för en mer grundläggande asymmetri [min kursivering]”⁷³ tror jag också delvis har att göra med vilket tydligt och symboliskt laddat tecken man skulle kunna tänka sig att ålder är för genusrelationer. Denna eventuella symboliska laddning – som jag här tycker mig se understrykas rent implicit när åldersrelationer får representera genusasymmetrier – är ett annat spår jag kommer att fördjupa i uppsatsen.

Innan dess vill jag dock klarare visa hur åldersrelationer sannolikt sammanfaller med genuskaraktäristika i parrelationer. Därför ska vi här efter få en inblick i hur par- och kärleksmarknaden fungerar.

2.2 Kärlekens praktik kan man likna vid en marknad

I bakgrundsavsnittet nämnde jag den borgliga romantiska kärleken. Detta är den västerländska kulturen kring kärlek där det individuella äktenskapssystemet utvecklades. Från och med detta historiska skeende fick män och kvinnor i större omfattning försöka skaffa sig en äktenskapspartner på eget bevåg, istället för att föräldrarna gjorde det åt dem. Randall Collins liknar därför äktenskapssystemets praktik, och framförallt partnervärdet i dem, vid en marknad.⁷⁴ I en annan av hans böcker *Sociology of Marriage and the Family: Gender, Love and Property*⁷⁵, som han har skrivit tillsammans med Scott Coltrane, förklaras denna liknelse mera utförligt. Om man till att börja med tittar på äktenskap ser man att de ingås efter mönster; t ex är det vanligt att människor i ett parförhållande har någorlunda lika etniska, klassmässiga eller personliga egenskaper (fysisk attraktivitet, IQ-nivå etc). För att förklara de processer då man möter och blir attraherad av någon kan man alltså diskutera dem som ett stort system för utbyte; därav liknelsen vid en marknad. Collins och Coltrane förtydligar

⁷³ Rothstein, 2005, s. 37. Detta säger Rothstein alltså även fast han till stor del diskuterar könsmonster genom en monokausal förklaring där mer eller mindre ”slumpmässiga” åldersrelationer antas ha en oväntad, och desto allvarligare, koppling till ekonomiska förhållanden.

⁷⁴ R. Collins, *Den sociologiska blicken: att se bortom det uppenbara*. Lund, 2008, s. 148. Eftersom Collins och Coltrane här efter talar om en äktenskapmarknad kommer jag i viss utsträckning att använda denna term när jag redovisar deras idéer. Jag själv använder också termer som kärleksmarknad och partnermarknad, detta eftersom inte bara tvåsamma äktenskap utan parrelationer och/eller kärleksförhållanden överhuvudtaget opererar på en ”marknad”.

⁷⁵ R. Collins & S. Coltrane, *Sociology of Marriage and the Family: Gender, Love and Property*. Fourth edition, Chicago, 1995.

också att det självklart inte är ekonomiskt prissatta varor och tjänster som står på spel. Det som är värdesatt är istället en persons sociala och personliga egenskaper.⁷⁶ Något man skulle kunna kalla resurser. Om varje människa antas ha ett antal resurser beror individens förmåga till att attrahera andra partners/intressenter på hur många resurser (och hur mycket av en specifik resurs) den har.⁷⁷ Collins och Coltrane förtydligare vad en persons resurser kan vara då de skriver:

Your own resources include your social status (class, race, ethnicity; your family background; your current occupation), your wealth and your prospects for making more in the future, your personal attractiveness and health, your culture. Even personality traits such as your 'magnetism' or charisma are social resources (moreover [...] they are produced by one's social position, including one's position on the market itself).⁷⁸

Författarna klarlägger också att ens marknad utgörs av de människor man kommer i kontakt med. När man träffar andra individer sker någon form av bedömning där man jämför sina resurser. På marknaden upptäcker man även vilka man är intresserad av, samt vilka man i realiteten har chans att matchas med. Ty alla har ett marknadsvärde menar de, och den person man kan inleda en relation med har ofta ett liknande värde som en själv.⁷⁹ I samband med detta nämner de också Elaine och G. William Walsters socialpsykologiska modell som försöker förklara hur förälskelse uppstår mellan två parter. Dessa forskare menar nämligen att en relation går som smidigast då både mannen och kvinnan upplever att de gjort ett bra och rättmätigt val på partnermarknaden. Något som bedöms utifrån vad parterna anses ha att erbjuda varandra. För även om män och kvinnor inte har samma saker att ge varandra måste det upplevas som att de matchas med en individ som ger lika mycket tillbaka till dem själva som samma person uppfattar att den ger själv. Uppfattning om utbytet är reciprokt eller ej är då ett intryck som individer får av själva marknaden (och dess "prissättning"). Upplevs t ex en kvinna vara värd mycket mer på partnermarknaden än en specifik man är det också relativt små chanser att dessa skulle bilda ett par.⁸⁰

Här nämner Collins och Coltrane även den paradox som finns i tanken om kärlek. Dvs att kärleken uppfattas som så personlig mellan två individer, detta medan män och

⁷⁶ Collins & Coltrane, s. 269.

⁷⁷ Collins & Coltrane, se specifikt s. 270f. Annars: et passim.

⁷⁸ Collins & Coltrane, s. 272.

⁷⁹ Collins & Coltrane, se specifikt ss. 270-272. Annars: et passim.

⁸⁰ Collins & Coltrane, s. 257f.

kvinnor egentligen opererar på en kollektiv marknad.⁸¹ En av anledningarna till att kärleksrelationer kan vara så jobbiga, och ibland brutala, är just för att individer påverkas av krafter som är utanför dem själva förklarar författarna. T ex förändras en persons attraktivitet beroende på alla andra personerna som finns i dens omgivning.⁸² Skulle det exempelvis komma in en mängd män i min omgivning, som anses vara mer attraktiva än mig, så hade det förändrat mitt attraktionsvärde. Denna värdesättning, och min position på marknaden, påverkar sålunda även min partner. Collins och Coltrane förklarar även att den romantiska kärleken ironiskt nog är producerad av känslan av att vara på denna (kärleks-) marknad, och det är alltså en av anledningarna till att kärlek är så dramatisk.⁸³

Till min framställning av Collins och Coltranes resonemang skulle jag vilja poängtera att marknaden dessutom konstitueras av fler personer än dem man enbart träffar. Även om författarnas distinktion av marknaden har vissa fördelar så menar jag alltså att det också finns en poäng att betona att värdesättningen på parmärknaden faller tillbaka på sociala mönster och processer som går långt utöver alla människor en person träffar.

En annan sak som jag ytterligare vill betona i relation till författarnas idéer är att själva värdesättningen på marknaden sker kollektivt; vilket följaktligen betyder att man som enskild individ måste förhålla sig till marknadens värdesättning, av en själv och andra, samt de möjligheter och begränsningar den ger. Likt det som poängterades i förra kapitlet menar jag att Collins och Coltranes resonemang leder fram till en snarlik konklusion. Ty det är marknadens prissättning som anger sannolikheten för att individer kommer att ha avvikande preferenser, bl a just pga dessa konsekvenser. Detta parallellt med att samma värdestruktur (eller värdestrukturer) på parmärknaden också kommer att ange sannolikheten för att vissa (specifika) utbyten kommer att ske – dvs hur individer kan skaffa sig en partner och befinna sig i ett parförhållande – genom de möjligheter denna struktur ger män och kvinnor att falla in i dess mönster. Dvs skulle en individ vilja gå emot marknadens struktur(er) skulle personen ifråga med största sannolikhet ställas utanför kärleksmarknaden. Tycker t ex en individ att dens värde borde matchas med andra värden än vad den gör för tillfället, och den sålunda inte vill göra utbyten till någorlunda marknadsmässiga priser, får den förmodligen välja mellan att acceptera priserna eller inte göra något utbyte. I detta sammanhang kan det dock tilläggas att det finns mindre chans att någon individ skulle ställa sig så här på tvären eftersom

⁸¹ Collins & Coltrane, s. 269.

⁸² Collins & Coltrane, s. 273

⁸³ Collins & Coltrane, s. 257ff.

prissättningen och utbytet normaliseras och på så sätt t ex uppfattas som rättmätigt, något Collins och Coltrane poängterade med hjälp av en socialpsykologisk teori.

Jag kan också tillägga att man enkelt kan tänka sig att det finns en ofantlig variation i utslaget av marknadens prissättning beroende på individers olika positioner i förhållande till de sociala relationernas differentierade verklighet. Men om det t ex finns en institutionaliserad ordning runt genusförhållandena i ett samhälle – där män både materiellt och symboliskt erhåller vissa resurser och ett annat erkännande jämfört med kvinnor – kan man tänka sig att detta skulle prägla olika betydelser runt kön på parmarknaden i samma kultur.

Följaktligen vill jag bl a återvända till Collins och Coltranes text för att se vad de har att säga om könets betydelse på par- och kärleksmarknaden. Om nu kärleksrelationer influeras och praktiseras i förhållande till en marknad, och dess sociala karakteristik, hur ser således själva ”utbytet” mellan könen ut. Vad är det för personliga och sociala egenskaper som män och kvinnor värdesätter hos varandra, och därefter ”utväxlar”? Är det liknande egenskaper, eller olika? Eller är det både och?

2.2.1 Kärleksmarknaden är könad

Även om ihop-parade män och kvinnor ofta har liknande sociala och personliga egenskaper, t ex samma klassbakgrund mm så vill jag här framhålla de tydliga genusskillnader som ändå hävdas framkomma på parmarknaden. Collins och Coltrane menar att mäns sociala och ekonomiska status är de traditionella egenskaper som främst har gett, och ger, män ett värde på en äktenskapsmarknad. De resurser som har varit, och är, viktigast för kvinnor är däremot deras skönhet och ungdom.⁸⁴

För att ytterligare framhäva detta kan jag t ex belysa att denna karakteristik av könsliga skillnader också framkom tydligt i en studie som analyserade män och kvinnors preferenser vid val av make eller maka bland nästan 10 000 människor i 30 olika länder. Även om det fanns skillnader mellan könen i olika länder så framkom det att kvinnor var mer benägna än män att värdesätta resurser (jag antar här ekonomiska sådana och liknande) som attraktiva egenskaper hos sina makar. De flesta kvinnor tyckte också att en mans status, ambition och flit (eller arbetsamhet) var viktiga egenskaper. Män å andra sidan fäste däremot större vikt vid ungdomlighet och skönhet hos kvinnliga partners.⁸⁵

⁸⁴ Collins & Coltrane, s. 269 & 271.

⁸⁵ C. A. Banks & P. Arnold, “Opinions Towards Sexual Partners with a Large Age Difference”. i *Marriage & Family Review*, 2001, vol. 33(4). Se specifikt s. 7. Banks och Arnold beskriver här resultatet från en artikel av en av föregångarna inom evolutionspsykologin David Buss (jag har haft svårt att själv få tag på denna källa).

Att kärleksmarknaden är organiserad efter genusfärgade mönster av detta utseende kan sannolikt också styrkas med t ex ett exempel på en viss ”turbulens” som är noterad från parmärknaden (att turbulens förekommer underströk alltså Collins och Coltrane när de poängterade dramatiken som kan uppstå då värdena förändras mellan ett par). Den könsfärgad karakteristik jag här tänker på är noterad av nationalekonomerna Magdalena Norberg-Schönfeldt och Magnus Wikström. Ty i deras undersökning pekas det bl a på att det fanns större risk för separation mellan ett par om mannen blev arbetslös jämfört med om kvinnan blev det.⁸⁶

Att denna, eller en liknande, genusfärgade mönster angående män och kvinnors värden på parmärknaden ser ut som den gör beror på hur samhället ser ut. Det menar i alla fall Collins och Coltrane samtidigt som de förklarar att när kvinnor får större tillgång till ekonomiska resurser kommer också deras attraktivitet att tolkas annorlunda.⁸⁷ I boken *Den sociologiska blicken*⁸⁸ förklarar Collins också att kvinnlig framgång i arbetslivet i högre grad just har blivit en del av kvinnors attraktionskraft. Här verkar författaren diskutera kvinnans förändrade position i förhållande till hushållsekonomin och övergången till marknadsekonomin, samt dess betydelse för parmärknaden.⁸⁹

Att den skilda värdesättningen av män och kvinnor på kärleksmarknaden hänger ihop med olika resurser (symboliska och materiella) som samhället fördelar mellan könen menar jag, parallellt med ovanstående logik, är en sannolik tanke. Detta samtidigt som just denna värdesättning är en del i hela den institutionella ordningen runt genus, en ordning som dessutom tenderar att motivera individer att reproducera den skeva fördelningen av resurser mellan könen. Sammanfattningsvis vill jag också säga att det i detta avsnitt dessutom har hävdats att manlighet, eller manlig attraktivitet, i högre utsträckning kopplas till social status, samt ekonomiska och arbetsmässiga resurser, jämfört vad kvinnlig attraktivitet görs. Likaså har det framhållits att även om dessa attribut är viktig för kvinnlig attraktivitet så är inte social status lika betydande för deras värde på partnermarknaden. Ty deras attraktivitet är i större

Ursprungskällan är: D. M. Buss, ”Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures.” i *Behavioural and Brain Sciences* 12, 1989. s. 1-49. Intressant nog var genomsnittet för åldern som män föredrog hos sin partner 2.66 år yngre än dem själva, detta medan medelvärdet för kvinnornas prefererade makar låg på 3.42 år äldre än de själva. Kvinnorna i studien önskade sig alltså en större åldersskillnad än vad männen gjorde. (Banks & Arnold, s. 7.)

⁸⁶ M. Norberg-Schönfeldt & M. Wikström, ”Skilsmässor och ekonomi”. i A. Grönlund & B. Halleröd (red.) *Jämställdhetens pris*. Umeå, 2008. ss. 194-218. Se specifikt s. 214ff.

⁸⁷ Collins & Coltrane, s. 269 & 271. Som jag förklarade i anslutning till Rothsteins resonemang menar jag att denna fokusering på ekonomiska relationerna, i förhållande till kön, enbart är ett sätt att uppmärksamma genusarrangemang.

⁸⁸ R. Collins, *Den sociologiska blicken: att se bortom det uppenbara*. Lund, 2008.

⁸⁹ Collins, 2008, s. 147ff.

omfattning knuten till skönhet och ungdom. Hur alla dessa resurser, dvs sociala status, ekonomi, skönhet och ungdomlighet, är accentuerade och sammanbundna med ålder (och individers åldersrelationer) kanske man redan har listat ut. För social status och ekonomiska resurser är något som måste förvärfvas. Detta tar i regel en viss tid, samtidigt som män, och framförallt pojkar, under olika livsfaser har mindre möjligheter att göra detta. När det gäller värden som skönhet och ungdomlighet gäller ett annat förlopp. Dessa värden har individer snarare bättre tillgång till tidigare i sin livsfas, i alla fall jämfört med de mer manligt ”kodade” värdena.

Att pojkar och mäns värden på parmärknaden mer bedöms utifrån social status och t ex ekonomiska resurser, medan kvinnliga värden i jämförelse med mer manligt kodade sådana erhålls genom fagert utseende och ungdomlighet, kan kanske också tyckas vara ett faktum som lägger grogrund för en tämligen enkel maktanalys angående dessa könsliga relationer. För om män direkt förknippas med makt, och förväntas ha en relativt stark koppling till makt genom ”tecken” som tyder på detta, kan man anse att en sådan kulturell förståelse av genus synbarligen är en del av samhällets maktrelationer mellan könen. Något vilket sålunda skulle innebära att även heterosexualitetens tvåsamhet skapas, och präglas av, asymmetrier. I nästa kapitel vill jag diskutera och visa på detta mera utförligt.

2.3 Genusrelationernas emotionella laddning, samt dess koppling till maktrelationer

Hur maskulinitet och femininitet inte bara erotiseras på skilda sätt, utan hur också maktasymmetrier struktureras i heterosexualitetens parpraktik i samband med detta, vill jag sålunda tydliggöra här. Återigen tar jag utgångspunkt i en teoretiker som Raewyn Connell vilken specifikt särskiljer en genusstruktur, från andra sådana, när hon talar om en struktur som konstruerar känslomässiga sociala relationer mellan människor.⁹⁰ Hon kallar denna struktur för kathexis, och förklarar att den måste uppfattas som flerdimensionell. Ty

⁹⁰ Connell 1987, kap 5. Se specifikt ss. 111-115. Se även Connell, 2003, kap. 4. Connell talar som tidigare nämnts också om andra genusstrukturer, nämligen: maktrelationer, produktionsrelationer och symboliska relationer (den sista strukturen talar hon först om i *Om genus*).

mänskliga förhållanden är ambivalenta och verkar innehålla så pass motstridiga känslor som både kärlek och hat.⁹¹

Connell poängterar också att två saker är tydliga med denna struktur i vår kultur. Den ena är att maskulinitet och femininitet delas upp som en dikotomi; något som åtrån, från en människa till en annan, organiseras runt. Den andra är att sexuell praktik framförallt arrangeras kring tvåsamma relationer. I denna sexuella praktik, alltså koncentrerad runt genusskillnad, är den hegemoniska heterosexualiteten baserad på någon form av reciprocitet. Men denna reciprocitet, förklarar Connell, är ett ojämnt utbyte mellan män och kvinnor. Att det finns en maktassymetri mellan könen i samhället, vilken även uttrycks och sprids genom den erotiska och emotionella praktiken, blir kanske som mest uppenbart då Connell framhäver att det inte bara är olika tecken (som genusskillnaderna) i kathexis-strukturen som får en emotionell laddning, utan dessa symboler blir även i sig själva föremål för åtrån. Därav användandet av olika tecken i det ”sexuella spelet”, t ex högklackade skor eller leken med dominansförhållanden i sexuell fetischism:⁹²

With labour and power [två andra genussstrukturer Connell talar om], the structure can be the object of practice; with cathexis, it commonly is. One of the striking things about sexuality is that the structure itself can be cathected. Hence, for instance, the erotic value of gender difference [...]. Hence the gender element in narcissism, the extent to which cathexis of the self is focused on the diacritical marks of gender. Hence, most strikingly, the erotic circularities of sexual fetishism, where the symbolic markers of social categories (lace handkerchiefs, high-heeled shoes, leather jackets) or structural principles (for example, dominance) get detached from their contexts and themselves become primary objects of arousal.⁹³

Enligt denna utläggning faller känslomässigt laddade genusrelaterade tecken inte bara tillbaka på en maktstruktur. Dessa maktsymboler fyller även genusrelationer med åtrån; och tecknen kan alltså även nästintill i sig själva bli föremål för åtrån. Mariana Valverde kommer också in på ett liknande resonemang i sin bok *Sex, Power and Pleasure*⁹⁴. Även om författaren i detta sammanhang mer explicit diskuterar sexuell lust använder jag hennes resonemang för att det ändå har ett tydligt samröre med heterosexuella par- och kärleksrelationer, och deras känslomässiga bindningar. Intressant nog tar hon dessutom upp liknande exempel som Connell, t ex att det finns olika roller som individer kan spela i sadomasochistiska-scenarier.

⁹¹ Connell, 1987, ss. 111-115.

⁹² Connell, 1987, ss. 111-115.

⁹³ Connell, 1987, s. 115.

⁹⁴ M. Valverde, *Sex, Power and Pleasure*. Toronto, 1985.

Här kan man bli agera polis/tjuv, eller macho man/kvinna i höga klackar. Hon förklarar även att en del försvarare av sadomasochism hävdar att de inte ”köper” dessa stereotypa roller bara för att de använder dem i sin lek. På liknande sätt menar de att dessa roller bara är fantasier. Vissa hävdar t o m att rollerna förlöjligar verkliga sådana. Detta stämmer delvis, hävdar Valverde, men samtidigt underskattar man då dessa symbolers sociala mening genom att tro att man som enskilda individer så enkelt kan omförhandla dem. Anledningen till att just dessa roller brukas har en orsak, menar hon:⁹⁵

The reason s/m relies so heavily on highly unequal and stereotyped roles is precisely because these roles have a tremendous power which can be used to fuel erotic exchanges. This power is not present in other possible erotic scripts such as two androgynous people seducing each other. Whether their intent is to use erotic scripts to reinforce social relations of domination, or whether they simply see them as fantasies without much connection to real life, the fact remains that they are using forms of power which a sexist and exploitative society has produced.⁹⁶

Tidigare i sin bok förklarar hon sålunda att den sociala struktur som definierar erotikens domäner är sexistisk. Något inte minst faktumet att mannen förknippas med den ”starkare” rollen tyder på, samtidigt som det motsatta förhållandet då gäller kvinnans roll. I normala fall uppfattas män som åtråvärda just för att de har makt, framhäver Valverde. Även så skilda män som Michael Jackson, Aristotele Onassis och prins Charles är alla åtråvärda pga att de utstrålar makt, förklarar hon. Deras dragningskraft är dock konstruerade olika pga av de skilda sociala betydelser deras roller innebär. Dessa sociala relationer som beskrivits mellan män och kvinnor i den erotiska interaktionen, menar Valverde, på så sätt ses som normala. Bryter man mot detta mönster, eller utmanar det på olika sätt, krävs alltid vissa förklaringar.⁹⁷ Den erotiska makten måste sålunda frigöras från patriarkaliska relationer, och mer jämlika förhållanden måste itsället erotiseras.⁹⁸

Valverde poängterar också vid ett annat tillfälle att parterna i den erotiska interaktionen sålunda också måste erkänna varandra som sociala likar. Något som må låta enkelt, men är det inte, anser Valverde. Man kan inte bara vifta bort den betydelsen t ex genus eller ras för med sig i mänsklig interaktion genom att förklara att man själv och ens partner

⁹⁵ Valverde, s. 174f.

⁹⁶ Valverde, s. 175.

⁹⁷ Valverde, s. 39f.

⁹⁸ Valverde, s. 43.

behandlar varandra som individer: ”It is impossible to ignore differences that carry a great deal of social meaning”.⁹⁹

Efter att det i detta avsnitt har poängterats att olika tecken kring åtrå och attraktion mellan män och kvinnor är en vital del av genusmönstrens maktasymmetri – Connell och Valverde framhävde även att dessa symboler i sin tur ”laddar” de emotionella bindningarna mellan könen – vill jag härefter tydligare diskutera om åldersskillnader kan vara något liknande symboliskt för genusförhållandena. Därför ska jag börja kommande text med att ge exempel på en tendens. Nämligen att ”åldersvariabeln” i mer ”allmänna” diskursiva sammanhang till viss del tolkas som något vilket är kopplat till ”traditionella” genusrelationer med bristande jämställdhet. Denna problematisering av könsrelationerna görs dock framförallt i relation till stora åldersskillnader där mannen är den äldre parten.

2.4 Diskursiva utsagor om åldersskillnader

2.4.1 Stora åldersskillnader, där mannen är den äldre parten, är kanske lättare och bekvämare att problematisera?

I tidning ”Kupé”¹⁰⁰, som statens järnvägar ger ut (så att man kan läsa den på deras tåg), hade de i ett nummer för några år sedan en artikel om åldersskillnader i heterosexuella parrelationer. Det artikeln främst fokuserar på är stora åldersdifferenser där mannen är den äldre parten, en skillnad som artikelförfattaren konstaterar ibland är uppemot 20 till 30 år, eller mer. För att göra reklam för artikeln hade man därför på första sidan skrivit ”ÄLDRE MÄN [,] UNGA KVINNOR – är kärleken verkligen blind?”. Rubriken och artikeln här ger uttryck för en inställning som jag tycker verkar vara förekommande när det gäller differenser mellan par. Närmare bestämt att det är vid stora åldersskillnader, där mannen är den äldre parten, som man börjar reagera på att differensen kan innebära någon maktdimension (må så vara att man i detta fall problematiserar åldersdifferenser genom en naiv fråga om kärleken verkligen är blind, vilket implicit understryker att det kan finnas maktrelationer närvarande då man här verkar utgå från en utpräglad idé om kärlek i den västerländska kulturen, nämligen att riktig kärlek är ”blind” och nästintill förutsätter frånvaron av makt.)¹⁰¹. I artikeln syns

⁹⁹ Valverde, s. 46.

¹⁰⁰ U. Hjort, ”Kärlek över åldersgränsen”. i *Kupe*. nr. 5, Maj 2009, ss. 36-38.

¹⁰¹ Trots att tidningen i detta sammanhang främst problematiserar könsliga (makt-)relationer och kärlekens ”blindhet” utifrån stora åldersskillnader, medan de ”normala” differenserna således ses i ett mer oproblematiserat

sedan denna problematisering bli när journalisten Lena Sundström intervjuas angående en krönika som hon hade skrivit till följd av sin reaktion på äldre manliga kändisar som visar upp sig med yngre kvinnor. I intervjun poängterar hon: ”Min slutsats är förstås att män inte tycker att stor ålderskillnad har någon betydelse så länge den går åt rätt håll. Eller som en man uttryckte det i en kontaktannons: ’Sextioårig man söker kvinna 35-42 som ej är åldersfixerad’.”¹⁰² Att Sundström, men även andra människor, kan problematisera åldersdifferenser av denna typ tror jag eventuellt beror på någon form av en allmän medvetenhet runt genus och jämställdhetsfrågor. Därav fokuset på relationer med stora ålderskillnader där alltså mannen är den äldre parten. Att denna könkaraktistik på relationer med stora åldersdifferenser är mycket vanligare än det motsatta förhållandet, dvs då kvinnan är den äldre parten, är säkert också en bidragande orsak till att dessa relationer problematiseras i högre utsträckning.¹⁰³

Man kan även tillägga att förhållanden med stora ålderskillnader där mannen är äldst förmodligen också, paradoxalt nog, är mer förgivet tagna och uppfattas som mindre problematiska i jämförelse med liknande relationer fast där kvinnan är betydligt äldre än sin partner. Denna tanke – samt att åtminstone äldre ålderskillnader problematiseras mer än små differenser – styrks i en engelsk studie. I detta sammanhang framkom det att människor hade mer acceptans mot par där ålderskillnaden var mellan 5 till 10 år jämfört med åldersdifferenser som var större. Accepterande attityder var sålunda mindre då relationer konstituerades av parter med en skillnad på 15 till 35 år. Intressant nog var accepterande

Ijus, så menar jag att man på ett sätt lika väl ha kunnat resonera tvärtom – alltså om man nu ska argumentera utefter sådana idéer. För om man tror att kärleken är ”blind”, och t ex inte påverkas av sociala processer samtidigt som de inte anses ha någon koppling till maktrelationer, då hade dessa mer ”extrema” ålderskillnader kanske bättre understött en sådan tanke. Detta eftersom differenserna sticker ut mer jämfört med de mer ”normala” skillnader som skapar en tydligare följdriktighet i åldersmönster som finns beträffande parinstitutionen.

¹⁰² Hjort, s. 37.

¹⁰³ För den svenska giftermålsstatistiken se: SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Se specifikt tabellen ”2.6.6 Medel-, median och kvartilåldrar för nyblivna gifta 1940-2008”, s. 385. Hämtat från internetsidan:

http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?PublObjId=9314 [senast kontrollerad sommaren 2009] Se även bilaga 1.

I kohortstatistik kan man få mer detaljerad information om t ex hur mycket äldre eller yngre män och kvinnors partner är, i ingångna äktenskap, jämfört med dem själva. Se t ex: SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Se specifikt tabellen: ”2.6.5 Ingångna äktenskap (där båda makarna vid giftermålet var folkbokförda i Sverige) efter makarnas ålder”. s. 384. Hämtat från internetsidan: http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?PublObjId=9314 [senast kontrollerad sommaren 2009].

attityder mindre när kvinnan var den äldsta parten i förhållanden med så pass stora åldersskillnader.¹⁰⁴

Men om man framförallt uppmärksammar *större* åldersskillnader i par där mannen är äldst så verkar det följaktligen ovanligare att *mindre* åldersdifferenser i relationer problematiseras. Här kan man också tänka sig att en viss motsägelse infinner sig menar jag (inte helt olika den jag nyss betonade). Utifrån t ex Sveriges heterosexuella giftermålsstatistik ser vi att dessa förhållanden framförallt utgörs av att mannen är den äldre parten; att detta mönster av mindre åldersskillnader då är mer förgivet tagna och kanske mindre problematiserade är en sannolik tanke anser jag likaså (som vi senare ska se understryker även Bourdieu en ”normalisering” angående åldersskillnader). Utan att fördjupa detta nämnvärt skulle jag bara vilja poängtera att det finns en mängd kulturella (bort-) förklaringar till ”vanliga” åldersmönster mellan par. Tolkningar som försöker klarlägga varför detta mönster uppstår, och i mångt och mycket till och med varför dessa arrangemang bör vara så. Som jag beskrev i inledningen finns det t ex tankar om män och kvinnors relativa omognad och mognad. Bl a kan då en specifik biologisk skillnad, t ex i män och kvinnors olika könsomognadsprocess, få förklara genusrelationer.

Med utgångspunkt i de texter och de studier jag redovisat för är min huvudpoäng annars att det är parrelationer med större åldersskillnader, där mannen är äldst, som framförallt problematiseras. Detta samtidigt som förhållanden med mindre åldersdifferenser, där mannen likaså är äldst, är mer förgivet tagna. Om det sålunda är så att det är de stora åldersdifferenserna som människor problematiserar utifrån frågor om genus och makt verkar det, ironiskt nog, vara dessa större differenser som bidrar med mest reflexivitet kring åldersrelationers eventuella koppling till genus. Förutsatt att åldersrelationer kan, och bör, tolkas i samband med genus så är kanske de små (”normala”) åldersskillnaderna följaktligen en mer fundamental del av könsrelationernas hegemoni.

I nästa avsnitt vill jag ge exempel på diskursiva utsagor vilka jag uppfattar som angränsande till de exempel jag gett ovan. Det som ska diskuteras är något jag uppfattar som ett påtagligt intresse för en tänkt ny trend, nämligen att könsförhållanden håller på att förändras i samhället. En framställd utveckling vilket ”nya” åldersmönster antas symbolisera. Även på denna plats fokuseras det många gånger på stora åldersskillnader mellan par, men de gäller följaktligen förhållanden där kvinnan är äldre än mannen.

¹⁰⁴ C. A. Banks & P. Arnold, “Opinions Towards Sexual Partners with a Large Age Difference”. *Marriage & Family Review*. 2001, vol. 33(4). Se speciellt ss. 12-15.

2.4.2 Åldersmönster antas förändras

Liknande tankar om en föreställd ny trend understryker också Colette A. Banks och Paul Arnold, som är knutna till psykologinstitutionen i Manchester, i sin artikel "Opinions Towards Sexual Partners with a Large Age Difference"¹⁰⁵. Mer specifikt hävdar de att tabloidpressen i högre utsträckning rapporterar om kvinnor som är ihop med mycket yngre män (artikeln är från 2001).¹⁰⁶ För att ge ett mer konkret exempel på detta kan jag först t ex hänvisa till en artikel från 1999 som publicerades i den brittiska tidningen *The Guardian*. I ingressen till denna text, som heter "Don't mind the gap"¹⁰⁷, skriver artikelförfattaren att fler och fler kvinnor väljer att bli ihop med mycket yngre män än dem själva. I artikeln förklaras det även att det inte längre är ovanligt att kvinnor är äldre än de män de lever tillsammans med. Detta eftersom en tredjedel av alla äktenskap i USA konstitueras av att kvinnan är äldre än sin gemål, och författaren förklarar härefter att brittena "följer efter".¹⁰⁸

Det är alltså i detta sammanhang underförstått att åldersstatistiken beträffande heterosexuella giftermål tros gå åt ett mer könsneutralt håll hos brittena, där sålunda åldersdifferensen mellan makar skulle minska. Denna artikel visar därför även på en sak som jag uppfattar som ett mer generellt problem i t ex medietexter rörande ämnet. Nämligen att de många gånger inte backas upp av några adekvata belegg som skulle peka på en "utvecklingstrend". Uttalande i detta sammanhang visar inte heller på några förändringar i de mönster som finns kring pars åldersrelationer inom länderna. Det faktum att det i USA är vanligare med giftermål, som konstitueras av att kvinnan är den äldre parten, jämfört med England säger ingenting om de enskilda ländernas eventuella förändring när det gäller dessa arrangemang.

Om man skulle tolka "åldersskillnad i par" som en variabel vilken delvis kunde användas i någon form av "jämförbarhetsindex" vill jag bara infoga att jag finner det intressant att åldersskillnader i t ex heterosexuella giftermål i Sverige har varit relativt konstanta under oerhört långa tidsrymder.¹⁰⁹ Lika fascinerande fanns det t ex mindre åldersskillnader mellan makar i slutet av 1800-talet jämfört med idag (uträknat efter samtliga giftermål, samt första

¹⁰⁵ C. A. Banks & P. Arnold, "Opinions Towards Sexual Partners with a Large Age Difference". *Marriage & Family Review*. 2001, vol. 33(4).

¹⁰⁶ Banks & Arnold, s. 6.

¹⁰⁷ Utan författare, "Don't mind the gap", *The Guardian*, från fredagen den 11 Juni 1999. Hämtat från Internetsidan: <http://www.guardian.co.uk/theguardian/1999/jun/11/features11.g22> [senast kontrollerad 11-03-2011].

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ I detta sammanhang skulle man kunna tänka sig att variabeln "åldersskillnader mellan par" fungerar på följande sätt i jämförbarhetsindexet: (1) mindre åldersskillnader i par, då mannen är den äldre parten, skulle ge positiva värden för måttet av jämförbarhet; (2) samtidigt skulle det motsatta förhållandet, dvs när kvinnan är den äldre parten, följaktligen också ge bättre värden för måttet av den könsliga symmetrin.

sådana). Och om man på ett likartat sätt enbart skulle titta på de sista decennierna i giftermålsstatistiken i Sverige, och försöker se om man kan skymta någon utvecklingstrend uträknat på endast dessa siffror, har differenserna heller inte minskat. Faktum är att de har ökat något. Tror man att t ex svenska parförhållanden håller på att förändras mot mindre åldersskillnader – eller kanske t o m går mot en omvänd ålderskaraktistik i par där kvinnan sålunda skulle vara den äldre partnern – så får dessa tankar följaktligen inget stöd ifrån den svenska giftermålsstatistiken. Snarare talar dessa siffror i så fall för en motsatt tendens.¹¹⁰ Jag tror inte heller det är en tillfällighet att när åldersdifferensen mellan gemåler i Sverige är som lägst under 1900-talet sker detta vid 1970.¹¹¹ Här dras åtminstone mina tankar mot de sociala rörelser som var accentuerade under denna tid, feminismen och vänsterrörelsen mm, och det är följaktligen lätt att tänka sig att dessa skulle ha haft en viss betydelse för siffrorna menar jag. På samma sätt kan jag även föreställa mig en parallell mellan ökade åldersdifferenser de senaste decennierna i Sverige och mer generella diskursiva mönster i form av bl a en s k avpolitisering.¹¹²

För att koppla detta resonemang till frågan om pars åldersförhållanden och samhällets genusrelationer på ett annat sätt vill jag ge ett konkret prov på en utläggning som skulle kunna tolkas i linje med en sådan avpolitisering. Därför vill jag hoppa tillbaka till the Guardian-artikeln. Förutom att texten verkar förutsätta en utvecklingstrend understryker man samtidigt t ex vilka reaktioner män och kvinnor stöter på när de avviker (för mycket) från det generella åldersmönstret. Författaren viftar följaktligen enkelt bort dessa bemötanden genom att förklara att kvinnorna i dessa sammanhang helt enkelt inte bryr sig:

¹¹⁰ Se först och främst de två tabeller jag har bifogat i bilaga 1 och 2, samt mina egna uträkningar av åldersskillnaden mellan gemåler i Sverige efter de siffror jag fått ifrån denna statistik. Dessa uträknade differenser kan man se i bilaga 3 och 4. Tabellernas huvudkällor är annars: SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Se än en gång tabellen: ”2.6.6 Medel-, median och kvartilåldrar för nyblivna gifta 1940-2008”, s. 385. (Bilaga 1); SCB, ”Bidrag till Sveriges officiella statistik. A. Befolkningsstatistik Statistiska

Centralbyråns underdåniga berättelse för år 1910”, Statistiska Centralbyrån, Stockholm: P.A. Norstedt & Söner, 1857-1912. Täckningsår: 1851/55-1910. Se specifikt s. 21. (bilaga 2). Hämtat från internetsidan:

http://www.scb.se/Grupp/Hitta_statistik/Historisk_statistik/_Dokument/BISOS_A/1910/Befolkning%20A%20Historisk%20statistik%201900-talet%201910.pdf [senast kontrollerad 21-05-2012]

¹¹¹ Jag säger detta i förhållande till just de två statistiska tabeller jag har använt mig av som dock erbjuder knapphändiga siffror angående många år, men jag tycker ändå att de siffror jag väl får i detta sammanhang kan tyda på något. (Ibid)

¹¹² Ett exempel på en mer övergripande kulturell avpolitisering skulle t ex kunna vara när man från feministiskt håll har kritiserat en ”förtunningen” av (förståelsen för) feminismen. Se t ex när sociologen Sara Eldén understryker sådana tankar samtidigt som hon problematiserar idéer om jämställdhet i populärterapi. (S. Eldén, *Konsten att lyckas som par – populärterapeutiska berättelser, individualisering och kön*. diss. Lunds universitet, 2009, s. 53ff.

When we see a successful, good-looking, independent woman of a certain age choosing to be with a younger man, we see what men have been doing for years. We see women not caring that they may be disapproved of or ridiculed, not caring when people hiss "what can he see in her, at her age? Well of course she is so much richer than him".¹¹³

Som vi kommer se senare i uppsatsen verkar det inte riktigt vara så enkelt. Utmärkande för avpolitiseringsen i detta sammanhang, och i andra fall, tycker jag just är att man bagatelliserar frågan om jämställdhetens vara. Dels antas individer helt enkelt ha tämligen progressiva inställningar till jämställdhet, dels överbetonas människors möjligheter i den sociala praktiken att ordna sådana jämställda relationer menar jag likaså. I artikeln impliceras detta när kvinnor alltså nu tros ha de möjligheter som bara männen tidigare hade. Detta samtidigt som deras progressiva inställning är något de förutsätts ha trots att texten delvis, ironiskt nog, framhäver exempel på motspänstigheten mot sådana böjelser. Här anser jag att jämställdhet också framställs som en "win-win-situation" för alla (även för männen); och nu verkar det sålunda som att båda könen ska kunna välja en yngre partner om de vill. Denna, alltså i mitt tycke lätt naiva och (över-)positiva syn, kanske exemplifieras ännu tydligare då det bl a förklaras att äldre kvinnor och yngre män ("of our time") har mycket att erbjuda varandra: "For women it's a way of bypassing the Old Guard to get at the enlightened sons of a feminist generation." Om denna karakteristik tros vara utmärkande för dessa kvinnors val så antas likaså de yngre männen attraheras av självsäkra kvinnor ("with experience to burn").¹¹⁴

Min poäng i detta sammanhang går i linje med argumentationen från tidigare stycken, dvs att män och kvinnors praktiker överhuvudtaget anger varandras strukturella och kulturella möjligheter och begränsningar; det är alltså detta som understryker det relationella i de könsliga relationerna. Som sagt menar jag att genusöverskridande preferenser, t ex en individs avvikande ålderspreferenser, följaktligen skapar en mindre sannolikhet för könsligt utbyte på parmärknaden. Om t ex kvinnor generellt sett ges möjlighet att välja en partner uppåt i den sociala hierarkin – något vi såg i kapitlet angående parmärknaden är detta ett könsfärgade beteende (som man alltså kan tycka att bl a åldersrelationer till viss del symboliserar) – kan inte dessutom män göra det. En man med sådana preferenser har då mindre chans till att finna en partner eftersom de kvinnor han attraheras av, i enlighet med den könspräglade märknadens prissättning, kan få en "bättre" man än honom. En man med t ex mer social status. De könsliga utbytena faller, återigen, tillbaka på parmärknadens utbytesvärden mellan olika maskuliniteter och olika femininiteter; värden som breda

¹¹³ Utan författare, "Don't mind the gap".

¹¹⁴ Ibid.

kollektiva rörelser här således konstituerar. Denna tolkning menar jag också delvis får ett stöd hos Bourdieu, en tänkare som även brukar vara bra på att poängtera att strukturella förutsättningar tenderar att föda känslor och preferenser vilka är relativt samstämmiga med de objektiva sociala villkor och betingelser de är sprungna ur.¹¹⁵

Denna typ av texter i medierna stämmer följaktligen inte överens med forskningen i detta sammanhang. Ty hos de förra ges det uttryck för en tro på att sociala praktiker beträffande heterosexuella pars ålderskillnader är mer heterogen och pluralistisk än vad den är; eller så kanske man snarare föreställer sig att de könsliga relationerna, diskuterade genom åldersdifferenser, nu relativt enkelt skulle kunna bli det. Utifrån de exempel jag har visat har det inte heller funnits någon statistik som pekar på någon utvecklingstrend; även om en förändring av mindre ”traditionella” åldermönster självklart hade kunnat ägt rum i t ex England eller USA. Eftersom jag också framhöll den svenska giftermålsstatistiken kan jag återupprepa att den t ex inte tyder på några omställningar mot mindre differenser, snarare tvärtom.¹¹⁶ Detta har dock inte hindrat att det även har utropats utvecklingstrender angående åldersarrangemang i relation till det svenska samhället (vilket t ex en artikel från Aftonbladet är ett bra exempel på)¹¹⁷.

Trots dessa mediala framställningars tillkortakommanden beträffande en analys av samhällets åldersrelationer och genusasymmetrier anser jag likväl att de verkar lyckas

¹¹⁵ Se min redogörelse för Bourdieus resonemang senare i uppsatsen.

¹¹⁶ Jag skulle också vilja tillägga att man kan tänka sig att bl a dagens skönhetsindustri skulle vara en förutsättning för en kulturyttring som det s. k. ”the Cougar Phenomenon”, detta utan att genusrelationerna skulle ha påverkats i någon mer fundamental betydelse. När jag i detta sammanhang talar om ”the Cougar Phenomenon”, som man alltså bl a diskuterar i USA, tänker jag t ex på det faktum att man framhäver äldre kvinnor som attraktiva även för yngre män. Att så sker menar jag delvis skulle kunna höra samman med den expanderade skönhetsindustrin där allt fler kvinnor (t ex de kändisar i Hollywood som många gånger representerar denna kulturella yttring) erbjuds ökade möjligheter att se attraktiva och unga ut en längre period av sina liv. De kan ju bl a skönhetsoperera sig.

Angående ”the Cougar Phenomenon” vill jag också förtydliga att det exempelvis är i samband med sådana här kulturella avtryck som det talas om utvecklingstrender beträffande åldersrelationer.

¹¹⁷ Ett tydligt svenskt exempel angående en tänkt ny ålders- och jämställdhetstrend ges alltså i Aftonbladet från förra året. Denna artikel hade rubriken: ”Kvinnornas nya trend: unga män”, och ingressen börjar med texten: ”Kända svenska kvinnor väljer nu yngre män.” I själva artikeln ges det sedan exempel på kända kvinnor med (mycket) yngre män. I artikeln har man också intervjuat Anne-Marie Furhoff som är familjerådgivaren och författare till relationsboken ”Vi två hela livet”. I texten förklarar hon bl a att: ”Äldre män med makt har alltid varit attraktiva för yngre kvinnor, men det som är nytt är att det vänds på det hela”. Följaktligen fastslås det att par som konstitueras av ”äldre kvinna och yngre man har blivit vanligare”, något som Furhoff tror kan klargöras med att samhället har blivit ”öppnare”. Och hon tillägger: ”Vi bryter de här mönstren som finns i det patriarkala samhället”. I artikeln framställs även kändisar som några slags föregångare när det gäller denna trend. Detta eftersom det är kändisarna som ”börjar synas”, och Furhoff förklarar följaktligen att: ”Artister tar alltid ut svängarna lite mer. De är konstnärliga och spränger gränser. Det är inget konstigt att de går före. Sedan blir det allmänt tillåtet.” (M. Collin & N. Prage, ”Kvinnornas nya trend: unga män”, i *Aftonbladet*, 31 Januari 2011, s. 26.)

Det i mitt tycke kanske mest anmärkningsvärda med denna artikel, förutom att man likt tidigare förutsätter en utvecklingstrend beträffande genus- och åldersmönster, är att familjerådgivaren förmodar att kändisar är någon form av föregångare i denna tänkta progressiva samhällsutveckling.

understryka något tämligen grundläggande rörande dessa differenser och genus. Intresset för könsliga ålderskillnader och dess tänkta koppling till frågan om jämställdhet – vilket dessa framställningar själva är ett exempel på samtidigt som de således, både explicit och implicit, resonerar utefter detta samband – skulle även kunna bero på att ålder, som könsligt tecken, är relativt starkt symboliskt laddat.¹¹⁸ Parallellt med detta kan ålderns relativa innebörd tyckas vara ett tydligt, iögonfallande och enkelt tecken som sålunda blir tacksamt för en diskussion beträffande könets möjligheter gentemot varandra i samhället. Detta är i alla fall en argumentation som det kommer att fästas vikt vid i kapitlet som följer. Initialt kommer det även hävdas att ålder är en försummad variabel i intersektionella analyser.

2.5 Ålder som ett symboliskt tecken (i förhållande till genusrelationerna)

2.5.1 Ålder som ett tydligt tecken och försummad i genusanalyser

I artikeln ”Ålder i intersektionell analys”¹¹⁹ diskuterar Clary Krekula och Elisabet Näsman, samt Anna-Liisa Närvänen, betydelsen av att införa ålder i intersektionella analyser. Först och främst förklarar de att ålder som struktur och kategoriseringsgrund är försummat i dessa sammanhang.¹²⁰ Att denna variabel inte är mer problematiserad menar de beror på att en individs ålder och åldrande, och vad det innebär, är något förgivet taget både i vetenskapliga och vardagliga praktiker. Därför behöver denna struktur synliggöras i forskningen, och man behöver likaså bli mer medveten om dens påverkan för social kategorisering.¹²¹ Författarna understryker sålunda specifikt att ålder är något man fyller med kulturella och sociala betydelser. Bl a kan detta göras i vetenskapen när man explicit förbinder kronologisk ålder med fysiologiska och kognitiva processer.¹²² Angående ålderns relation till genus säger författarna bl a så här angående hur dessa variabler kan ha betydelse i en analys:

¹¹⁸ Intresset för diskussionen rörande genus och ålder är intressant i sin påtaglighet anser jag. Titta inte minst på populärkulturen och diverse medieartiklar. Som jag nämnde nyss talar man t ex i USA om the ”Couger Phenomenon”.

¹¹⁹ C. Krekula et al, ”Ålder i intersektionell analys”. i *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 2005, nr. 2-3, ss. 81-94.

¹²⁰ Krekula et al. s. 81; eller et passim.

¹²¹ Krekula et al, s. 83, se även s. 81.

¹²² Krekula et al, s. 83.

Ålder hänger samman med institutionaliserade livsförlopp, som består av sekventiellt ordnade livsfaser och åldersbaserade sociala positioner. Dessa livsförlopp omfattar normer som definierar rättigheter, skyldigheter och förväntade aktiviteter, vad som betraktas som normalt och avvikande i en viss ålder, livsfas och livssfär, vilket har betydelse för individers och grupper handlande och sociala identiteter. De institutionaliserade livsförloppen kan ses som en åldersordning i samhället, som en maktstruktur, både i fördelning av resurser och möjligheter, och disciplinering till norm-efterlevnad.

Ålderspositioner i livsförloppet samspelar med kön. Det förväntade livsförloppet kan se olika ut för kvinnor och män.¹²³

Krekula et al markerar här flera grundläggande poänger med att studera social praktik genom variabeln ålder. Bl a att sociala positioner, men även fördelningen av resurser och möjligheter, kan vara åldersbaserade. Detta samtidigt som det finns förväntningar runt en individs ålder. Något som i sin tur alltså har: ”betydelse för individers och grupper handlande och sociala identiteter”¹²⁴. De tydliggör dessutom att ålder samverkar med variabeln kön.¹²⁵ Även om det många gånger är lättare att understryka ålder ur ett större perspektiv, dvs ur olika ”livsfaser” eller generationer, så anser jag i förhållande till författarnas resonemang att en man eller kvinnas ålder måste tolkas i relation till andra män och kvinnors sådana även när det gäller mindre åldersskillnader. Detta gäller följaktligen pojkar, flickor, äldre personer osv; och dessa människors relativa koppling till andra individers ålder.

Efter betoningen av de idéer Krekula m fl presenterar hade det varit intressant att ta dessa författare på orden och mer grundläggande diskutera frågan om en liknande genusdynamik på parmärknaden i förhållande till variabeln ålder. Detta skulle följaktligen t ex kunna undersökas utifrån vilka relativa möjligheter och strukturella motspänstigheter män och kvinnor stöter på i ”sina” parmärknader. Detta menar jag inte bara skulle kunna analysera i jämförelse *mellan* könen, något som alltså skulle mätas utefter individers ålder; utan jämförelserna hade på samma sätt kunnat göras *inom* ett kön, återigen analyserat utefter ålder. Som jag ser det finns det dock ingen potential att behandla spørsmålet om en genus- och åldersdynamik på denna marknad på något tillfredsställande sätt i denna text. Detta vilar dels som sagt på utrymme; men det beror dels även på de, relativt sett, knappa källor som existerar rörande ålderns betydelse i heterosexualitetens parpraktik.¹²⁶ Men i förhållande till – i alla fall

¹²³ Krekula et al, s.83.

¹²⁴ Krekula et al, s.83.

¹²⁵ Krekula et al, s.83.

¹²⁶ Jag tror dock att man med en hel del arbete – genom att vrida och vända på det material som finns samt därefter försöka urskilja ett större mönster – faktiskt skulle kunna säga hel del angående dynamiken på par- och kärleksmarknaden analyserat utifrån könen ålder. Men detta hade, enligt mig, krävt ett mycket större svängrum än vad som är möjligt i denna uppsats.

en del av det material som ändå finns – vill jag passa på och uttrycka några tankar angående frågan om en ålders- och genusdynamik på parmärknaden.

Till att börja med kan det anses att följderna av framförallt Collins och Coltranes resonemang rimligen skulle innebära att män och kvinnor ges skilda möjligheter och begränsningar under olika perioder i sina liv på kärleksmärknaden. Detta som sagt eftersom man kan föreställa sig att könens resurser, vilka ger dem ett utbytesvärde på parmärknaden, utvecklas olika i korrelation med deras ålder. Något som sålunda skulle ha med märknadens skilda prissättning på maskuliniteter och feminiteter att göra. Jag skulle i detta sammanhang även vilja hoppa tillbaka till Alberoni, som jag i metodavsnittet kort berörde, och likaså påstå att t ex hans omfattande empiri till stor del ger ett empiriskt stöd för en sådan ålders- och genusdynamik på kärleksmärknaden (detta även om författaren själv kanske inte helt skulle hålla med mig om detta?). Som också nämndes tidigare uppfattar jag Alberonis presentation av rörelserna på detta fält som selektiva, och de begränsningar som tydligast poängteras är alltså, intressant nog, unga pojkars svårigheter på kärleksmärknaden. Detta samtidigt som författaren visar med vilken (relativ) lätthet jämnåriga flickor kan operera i kärlekens praktik.¹²⁷

Av alla Alberonis exempel från hans nyansrika porträtt av kärleksmärknadens praktiker, och hur dessa sålunda förändras utifrån könens åldrande, ska jag dock bara nämna ett till exempel härifrån: det gäller det faktum att författaren själv tydligt kontrasterar pojkars problem på kärleksmärknaden jämfört med äldre mäns relativa möjligheter. Förståligt nog länkar också Alberoni, likt Collins och Coltrane, detta till hur mäns resurser och status ger dem en helt annan utgångspunkt på denna märknad.¹²⁸

Samma könsarrangemang som bäddar för dessa praktikers utformning kan man följaktligen tänka sig påverkar även flickor och kvinnor, dock på andra sätt. Att så är fallet menar jag är något som det också till viss del kan hämtas stöd för i t ex Alberonis redovisning (detta, återigen, även om författaren kanske själv inte riktigt hade hållit med mig angående detta).¹²⁹ Jag ska dock framhäva denna del av en tänkt köns- och åldersdynamik genom att än en gång hänvisa till Valverde, som även avhandlades i relation till Alberoni tidigare. Ty hennes betoning av äldre kvinnors, relativt sett, sämre möjligheter på sina parmärknader kan kontrastera mot de betoningar Alberoni gör angående yngre kvinnors och äldre mäns relativa möjligheter (jag vill också påstå att Valverde indirekt speglar äldre kvinnors relativa

¹²⁷ Alberoni.

¹²⁸ Ibid, et passim.

¹²⁹ Ibid.

begränsningar mot män i gemen och deras möjligheter).¹³⁰ I linje med den karakteristik som har getts i detta avsnitt, och även tidigare, rörande en viss ålders- och genusdynamik, kan man tänka sig att en äldre kvinna generellt sett erbjuds mindre möjligheter på sin marknad jämfört med en yngre kvinnas situation på sin marknad. Detta eftersom hon generellt sett ligger längre ifrån de resurser som bidrar till hennes attraktivitet jämfört med den förra. Detta alltså förutsatt att allt annat är lika beträffande dem.

Efter det som beskrivits ovan kan det tyckas att en viss ålders- och genusdynamik rimligen existerar. Må så vara att min framställning för att fånga upp en sådan på parmärknaden är uppenbart schematisk.

Om tolkningen av litteraturen gällande ålderns sociala betydelse för parmärknadens dynamik stämmer, kan man som sagt tycka det är förvånande att, som Krekula m fl hävdar, ålder är något marginaliserad i genusanalyser. Detta eftersom en individs ålder likaså kan anses vara ett så konkret och tydligt tecken på skillnader mellan könen. Ålderns enkelhet och klarhet blir kanske som allra mest accentuerad i Rothstein text när han först presenterar dess betydelse och plats i sin teori, vilket han gör när han bemöter ekonomen Gary Beckers resonemang om parförhållanden. Här förklarar Rothstein att Beckers teori bortser från ett basalt faktum: ”när ett nutida svenskt parförhållande ingås är parterna i allmänhet inte alls lika. Även om det s. k. ’avtalet’ ingås frivilligt så finns det en systematisk asymmetri mellan män och kvinnor i så måtto att mannen i genomsnitt är 2.7 år äldre än den kvinna som han bildar par med.”¹³¹

Likaså kommer Pierre Bourdieu in på frågan om ålder då han i sin bok *Den manliga dominansen*¹³² ska framhäva en grundläggande tanke om just den manliga dominansen: nämligen att den reproduceras genom det symboliska våldet. När han ska ge exempel på ett sådant symboliskt våld nämner Bourdieu att franska kvinnor föredrar en äldre make, samt en längre sådan (citatet kan man läsa i denna uppsats på s. 50f). Varför han betonar dessa symboliska omständigheter framkommer mer precist därefter i texten:¹³³

¹³⁰ Ibid; Valverde, s. 68ff. Här säger jag inte att alla män skulle föredra den yngre kvinnan som partner. Istället tänker jag mig att den yngre kvinnan sannolikt har mer möjligheter och intressenter på sin marknad jämfört med den äldre kvinnan.

¹³¹ Rothstein, 2005, s. 36. Becker menar att män och kvinnor möts med lika mycket resurser – må så vara att män och kvinnor enligt Becker eventuellt tänks bidra med något skilda resurser – och därefter organiserar paret sitt förhållande på det sätt som gynnar familjen mest. (Rothstein, s. 34f.)

¹³² P. Bourdieu, *Den manliga dominansen*. Göteborg, 1999.

¹³³ Bourdieu, s. 47ff.

Eftersom jag inte med tillräckligt många nyanser [...] kan ge tillräckligt många varierande och talande exempel på konkreta situationer där man finner detta milda och ofta osynliga våld, *skall jag hålla mig till iakttagelser som i sin objektivism gör sig gällande mera obestriddigt än beskrivningar av interaktioner*. Man vet således att en stor majoritet franska kvinnor säger att de vill ha en make som är äldre, och även, fullt i linje med detta, längre än de själva, och två tredjedelar av dem går så långt att de uttryckligen säger nej till en kortare man. [Min kursivering]¹³⁴

I citatet understryker Bourdieu alltså att ålderns betydelse just är ett så tydligt uttryck för genusrelationer. Detta eftersom åldern på en person, och denna ålders förhållande till andra individers sådana, är ett så enkelt och konkret exempel. Inte minst i jämförelse med interaktionsmönster som det påpekas.¹³⁵ Istället för att många studier beskriver en mer komplex och (kanske mer abstrakt) process om hur par t ex ”gör kön”, samt i och med det skapar skilda möjligheter för män och kvinnor, så menar jag i linje med dessa tankar att åldersmönster är relativt enkla att iaktta. Förutom att åldersrelationer självklart skapas genom sociala processer – då män och kvinnor väljer partner – så verkar åldersförhållandet annars tyda på att (inte ens) den position par utgår och handlar ifrån tyder på en symmetri mellan könen.

Sammanfattningsvis kan man säga att enkelheten och tydligheten beträffande ålder, som poängteras i slutet av detta stycke, står i kontrast till de tendenser där ålder tas förgivet och inte problematiseras, något i alla fall Krekula m fl tidigare hävdade. Dessa författare betonade sålunda att sociala betydelser är kopplad till denna variabel. Inte minst framhölls det hur inbäddad ålders- och genusstrukturer är i varandra. Denna tanke togs sedan upp genom att det indikerades att en sådan dynamik sannolikt existerar på par- och kärleksmarknaden. Följaktligen kan man ställa sig frågan hur man mer kvalitativt ska förstå den sociala praktiken beträffande detta.

2.5.2 Ålder som ett (viktigt) symboliskt tecken i genusrelationerna

Mer djupgående kan man t ex ställa sig frågan vad det är som gör dessa åldersskillnader så omfattande (och sannolikt även så förgivet tagna), samtidigt som man då dessutom kommer in

¹³⁴ Bourdieu, s. 49. Eftersom jag tidigare i uppsatsen har redogjort för Rothsteins artiklar kan jag också passa på att nämna att Rothstein hävdar att partnerval där mannen är äldst inte bara handla om ett ”enkelt genomsnitt”. Det är i själva verket mycket ovanligt att kvinnor lever och har barn med män som är mer än två år yngre än dem själva. Dessa fall representeras av en siffra på 4 procent. Att mannen däremot är mer än två år äldre än sin partner motsvaras av en siffra på 77 procent. Detta i alla fall bland svenska sammanlevande par med gemensamma barn. (Rothstein 2005, s. 36.)

¹³⁵ Det var en liknande tanke jag hade när jag sa till mina kompisar, som jag berättade om i uppsatsens inledning, att det verkade vara få saker som så tydligt pekade på en asymmetri mellan män och kvinnor.

på frågan vad det är som reproducerar dessa mönster. För att alltså åtminstone komma in på ett försök till en något djupare förklaring beträffande åldersdifferenser, vilka dessa frågor kretsar kring, vill jag gå tillbaka till Bourdieus tankar om symboliskt våld och utveckla dem. Dels för att han presenterar ett mer systematiskt resonemang kring pars ålders- och genusrelationer (som har vissa fördelar); samtidigt som Bourdieu dels diskuterar ålder och ålderskillnader som ett tydligt symboliskt tecken, något som är temat för hela detta kapitel. (Detta betyder dock inte att jag helt ställer mig bakom Bourdieus analys.)

Angående just den symboliska betydelse åldersrelationer mellan män och kvinnor anses ha enligt Bourdieu,¹³⁶ så understryker han inte minst varför kvinnors partnerval, och att de väljer i enlighet med de åldersmönster som råder, är så viktigt för kvinnorna själva. Något han alltså exemplifierade med det faktum att många franska kvinnor vill ha en äldre (och en längre) make än dem själva. Bourdieu frågar sig således retoriskt varför kvinnor vill handla i enlighet med de ”vanliga tecknen på den sexuella ’hierarkin’ ”, och förklarar därefter att avvikelser från dessa mönster hade visat att det är kvinnan som härskar.¹³⁷ För ”en omkastning av det yttre skenet”, som Bourdieu uttrycker det (efter Michel Bozons språkbruk), tenderar paradoxalt nog att dra ner kvinnans status.¹³⁸ Detta eftersom kvinnans sociala identitet är knuten till hennes mans sådana (i alla fall mer så än vad hans identitet är knuten till hennes), vilket gör att: ”hon känner sig mindre med en liten man”. Förståeligt nog menar Bourdieu att detta inte sker kalkylerat eller medvetet:¹³⁹

Eftersom dessa gemensamma principer tyst och ovedersägligt kräver att mannen intar den dominerande positionen i paret, åtminstone skenbart och gentemot yttrevärlden, är det för hans skull, för den värdighet de tillerkänner honom *a priori* och vill se allmänt erkänd, men också för sin egen och sin egen värdighets skull, som de bara kan vilja ha och älska en man vars värdighet klart bekräftas och bevisas därför att det syns att ’han går utöver dem’. Och detta naturligtvis utan någon som helst beräkning, på grund av det skenbart godtyckliga i en böjelse vilken inte låter sig diskuteras men, som man ser både av de önskade och de verkliga skillnaderna, föds och fullbordas endast tack vare upplevelsen av överlägsenhet; en överlägsenhet på vilken åldern och längden (vilka berättigas som

¹³⁶ Bourdieu förklarar aldrig mer precisat varför ålderskillnader skulle ha den specifika symboliska betydelse han tillskriver dem. Eftersom det har understrukits flera gånger i denna uppsats, kan jag därför även i detta sammanhang upprepa, att könens relativa ålder torde sammanfalla med skilda möjligheter och begränsningar. Att en man eller kvinnas sociala position, analyserat utifrån ålder, samtidigt blir sammanlänkat med olika kulturella och materiella resurser är därför troligt. Ska man se på det mer holistiskt verkar inte heller denna omständighet vara någon slump; utan åldersmönstret – och tolkningarna samt praktikerna runt det – synes även falla in i en välbekant genuslogik parallellt med detta. En logik där specifika maktrelationer mellan könen tenderar att struktureras.

¹³⁷ Bourdieu. s. 49.

¹³⁸ Bourdieus. s. 49.

¹³⁹ Bourdieu, s. 49ff; se speciellt s. 49f.

indikatorer på mognad och garanti för trygghet) är de mest odiskutabla och allmänt erkända tecknen.¹⁴⁰

Det är detta ”symboliska våld” – som Bourdieu använder för att diskutera genusrelationer och den manliga dominansen, vilket alltså ålderskillnaden anses vara ett tydligt tecken på – som får dominansrelationen mellan män och kvinnor att framstå som ”naturlig”.¹⁴¹ Han hävdar följaktligen också att våldet inte utgörs av något fysiskt tvång. ”Magin” bakom det bör med större fördel ses som en kraft vilken verkar: ”genom att stödja sig på dispositioner nedlagda som fjädrar längst inne i kroppen”. Något som får människor att bli handla och tänka i linje med dessa dominansrelationer.¹⁴² Det som utmärker det symboliska våldet är sålunda att det är erkänt, både av den som dominerar och den som blir dominerad. Samt att detta våld inte uppfattas som ett dominansförhållande.¹⁴³ Här antas alltså både män och kvinnor tolka maktrelationen på ett liknande sätt, vilket innebär att den dominerade parten (kvinnan) därför kan utsätta sig själv för ett ”systematisk förringande”.¹⁴⁴

Effekterna av det symboliska våldet (etniskt, genus-, kulturellt, språkligt etc) följer inte det medvetna tänkandets rena logik, utan verkar via de perceptions-, värderings- och handlingsschema som ingår i habitus och som, bortom medvetna beslut och viljekontroll, lägger grunden för en kunskapsrelation som är genomskinlig för sig själv.¹⁴⁵

En sak som jag tycker är intressant med Bourdieus resonemang i detta sammanhang, och även i hans övriga teoribygge, är symbolvärdenas betydelse. Symbolvärden framställs av honom många gånger som nästan mer viktiga och ”verkliga” än det som de ska symbolisera, upplever jag det som. Applicerar man denna logik på pars åldersmönster menar jag att man kan tänka sig att en mans äldre ålder, i förhållande till en kvinnas, symboliserar status, mognad och självsäkerhet osv. Något som blir att kvinnor attraheras av äldre män. Detta medan yngre män för dem symboliserar det motsatta; dvs lägre status, omognad, och mindre självförtroende. En viss ironi kan då yttra sig i detta föreställer jag mig. Texten en man som inordnar sig i detta mönster, och väljer partner ”neråt” i åldrarna, han kan då bli visa på någon form av bristande självsäkerhet. Detta eftersom individen tydligt väljer en kvinna ”neråt” rent symboliskt. Följaktligen tänker jag att handlingen är ett tecken som innebär att bli

¹⁴⁰ Bourdieu, s. 50.

¹⁴¹ Bourdieu, s. 48.

¹⁴² Bourdieu, s. 52.

¹⁴³ Bourdieu, s. 11f.

¹⁴⁴ Bourdieu, s. 48f.

¹⁴⁵ Bourdieu, s. 51.

a mannens självsäkerhet (bland många andra saker) bekräftas genom att han väljer en kvinna som är ”mindre” än honom själv. Om en kvinna ”känner sig mindre med en liten man”, som Bourdieu uttryckte det, så är alltså säkerligen samma förhållande problematiskt för män; ty en man känner sig förmodligen ”mindre” med en ”stor kvinna”. I detta sammanhang menar jag att det återigen visas på en problematik kring att överbrygga betydelsen av genus i de sociala relationerna, och strukturerna kan sålunda erbjuda en motspänstighet om man vill gå emot dessa. Som Bourdieu har belyst är det väl även därför det kan vara så lockande att inte problematisera ett socialt fenomen, som t ex pars ålderskillnader, och fenomenet kan sålunda framstå som så självklart och naturligt. Detta samtidigt som det ställs till en massa problem när man vänder uppochner på konfigurationen av de sociala tecken som symboliserar detta, t ex då en man och kvinna för tydligt och i för stor omfattning går emot de sociala betydelseerna som finns runt kön. Konstituerandet av ett par mellan en mycket äldre kvinna och en yngre man skulle kunna vara ett sådant exempel (att denna karakteristik kunde stöta på reaktioner visades i kapitlet angående diskursiva utsagor kring ålder- och könsrelationer).

Bourdieu ger också själv exempel på denna ironi, angående individers förhållande till sociala symboler, när han pratar om de ”ständiga spänningar och påfrestningar” männens privilegium skapar. Ett av dessa exempel är viriliteten som han menar är en egenskap som måste sökas och accepteras av ens omgivning, något som innebär att ens virilitet är sårbar. Det är sedan vetenskapen om denna sårbarhet som motsägelsefullt nog ligger bakom oerhörda satsningar på olika ”våldspel” i vårt samhälle, i form av t ex sport, eftersom de ska manifesteras en viss manlighet (återigen genom ”synliga tecken” på en sådan). Följaktligen förklarar Bourdieu att reellt eller potentiellt våld är något som måste visas upp inför andra män, så att de kan bekräfta ens virilitet. Detta om man vill erkännas tillhöra gruppen ”sanna män”. Institueringsriter i skolan och militären är t ex sådana ”virilitetsprov”, och de har även till uppgift att förstärka den manliga sammanhållningen. Bourdieu tar också upp manligt mod i sin text, sålunda för att det är sprunget ur en rädsla för att förlora ansiktet inför andra. Detta när man t ex inte vill bli kallad ”vekling” eller ”fikus”. Denna form av feighet förmedlas institutionellt i t ex armen, polisen eller bland kriminella.¹⁴⁶ Bourdieu avslutar sen sitt kapitel med att förklara att: ”Virilitet är som vi ser en i högsta grad *relationell* egenskap, som konstrueras inför och för andra män och gentemot det kvinnliga, i en slags *rädsla* för det kvinnliga, först och främst hos sig själv.”¹⁴⁷

¹⁴⁶ Bourdieu, ss. 64-67.

¹⁴⁷ Bourdieu, s. 67.

Slutligen vill jag utifrån Bourdieus resonemang än en gång understryka den ironi man kan tycka att könsliga tecken – i detta sammanhang främst diskuterat utifrån ålderskillnader i par – mer subtilt ska symbolisera. Ty att mannen ska ”gå utöver” sin kvinna är något ett par tros vilja spegla mot sin sociala omvärld. Här efter kopplade jag in en annan del av Bourdieus text och försökte, efter en liknande logik, tydligare understryka att män och kvinnors manifestationer kring könsrelationerna uttrycks relationellt, i någon mening förmodligen också efter rädslan för att avvika från betydelseerna som finns kring kön. De exempel jag själv tog upp angående detta gällde bekräftandet av t ex mannens självförtroende, något som kan ha ett samband med pars relativa åldersdifferenser. Utefter Bourdieus logik kan man sålunda tänka sig att både män och kvinnors bekräftande av en mans självsäkerhet har något samröre med motsatsen till självsäkerheten.

Angående Bourdieus resonemang vill jag även passa på att kort poängtera att det förmodligen också understryker att det finns en viss misogyni i mönster kring maskulin praktik. Ty rädslan hos män för det kvinnliga, som sålunda delvis uttrycks genom stigma att bete sig ”kvinnligt”, kan man rimligtvis föreställa sig bör påverka mäns relationer till kvinnor. Bourdieus utläggning i detta avseende tycker jag även leder fram mot något Connell har betonat tydligt. Nämligen att känslor kan vara flerdimensionella och ambivalenta, och de kan i så fall tyda på direkta motsättningar samt spänningar. Följaktligen kan vårt samhälles emotionella bindningar innehålla en önskan om *både* könslik *symmetri* och *asymmetri*; och jag menar alltså att bl a parrelationers åldersmönster sannolikt tyder på detta.

3 Sammanfattning

Denna uppsats har syftat till att diskutera och testa en tes: ifall åldersrelationer i heterosexuella par och samhällets genusarrangemang har med varandra att göra. Ty bekräftandet av ett sådant samband skulle i sin tur innebära att parförhållandens åldersskillnader även skulle kunna problematiseras utifrån ett genusperspektiv. Detta syfte följde ur två frågor. Första frågan ville undersöka i fall denna tes verkade rimlig eller inte. Något den gjorde i förhållande till spørsmålet ifall åldersmönster i par och annan social karakteristik, som anses vara tydlig i och samtidigt prägla samhällets genusrelationer, sammanföll. Som jag ser det verkar dessa strukturer – eller dessa variablers olika strukturer (beroende på hur man ser det)¹⁴⁸ – till stor del vara inbäddade i varandra. Och de måste i så fall tolkas och förstås i relation till varandra. Sålunda menar jag att ovanstående tes är rimlig.

Denna slutledning bygger förstärligt nog på svaret av uppsatsens andra fråga, vilken mer specifikt gällde *hur* åldersarrangemang sammanfaller och/eller överensstämmer med andra genuskaraktistika i heterosexuella parrelationer. Detta har i texten undersökts genom ett antal olika teman och diskussioner.

Uppsatsen började med att gå igenom Rothsteins teoretiserande kring heterosexuella pars åldersrelationer och deras tänkta koppling till samhällets könsmaktsordning. Detta gjordes inte minst pga att författarens utläggningar representerar det (enda) fall jag har funnit som relativt uttalat och genomgående har diskuterat temat. Något som framkom i en mer genomgripande behandling av dessa tankar var dessutom olika könsliga karaktistika, vilka kan tolkas och användas som ett bidrag till underlaget för uppsatsens argumentation. I denna del av texten försökte det följaktligen också ges en mer generell bild beträffande hur jag anser att man bör diskutera män och kvinnors ålders- och genusrelationer (och hur man inte ska göra det). Trots det faktum att jag upplever Rothsteins analys som präglad av tillkortakommanden menar jag att han ändå berörde åldersskillnader, och dess koppling till genus, på något grundläggande sätt. Med en välvillig tolkning skulle man kunna hävda att Rothsteins resonemang till viss del pekar mot två fördelar som en mer gedigen analys gällande pars åldersskillnader skulle kunna understryka. Detta gjordes dels när han accentuerade att tillgången till ekonomiska resurser, och en individs ”utbildningskapital”, sammanfaller med en persons ålder. Det skulle även kunna påstås att Rothsteins analys, på

¹⁴⁸ Som sagt menar t ex Connell att genusrelationer präglas av minst fyra strukturer. Se not 90.

vissa ställen, dels understryker ålderns symboliska betydelse för heterosexuella parrelationer (något som kanske framförallt betonades implicit).

En klarare koppling mellan olika kapitalformer, ålder, samt män och kvinnors relation till denna dynamik försökte efterföljande kapitel understryka. Att par- och kärleksmarknaden i vår kultur är könsfärgad är en grundläggande poäng i denna argumentation, och den belystes därför. Framförallt gjordes detta utifrån Collins och Coltranes idéer, vilka sålunda även förtydligade att mäns relativa utbytesvärde i högre grad, jämfört med kvinnor, är kopplad till bl a social status och ekonomiska resurser. Kvinnors utbytesvärden på denna marknad är däremot mer avhängigt deras ungdom och skönhet. Följaktligen betonade jag att denna dynamik sannolikt är inbäddad i praktiker och betydelser rörande ålder.

I linje med detta poängterades det mer distinkt att det finns en maktaspekt i de könsliga parrelationerna. I avsnitten som följde underströks sålunda hur emotionella bindningar mer generellt struktureras i enlighet med samhällets genus- och maktförhållanden. Framförallt Valverde förklarade t ex att manlig makt görs till något attraktivt; vilket i sin tur innebär att tecken på sådan makt också bidrar till en mans attraktivitet. Tecknet, eller det symboliska, används alltså för skapa en emotionell laddning.

I nästföljande kapitel, som berörde diskursiva utsagor beträffande ålderskillnader och genus, var det därför behändigt att peka på hur stora ålderskillnader mellan män och kvinnor sammankopplas och tolkas ihop med samhällets ("traditionella") genusasymmetrier. Här passade jag också på att diskutera mindre ålderskillnaders "normalisering".

Närliggande diskursiva framställningar angående en tänkt "utvecklingstrend" togs sedan upp. Ty "nya" ålderskillnader mellan män och kvinnor, främst representerade av par där kvinnan är mycket äldre än den man hon är ihop med (och vice versa), antogs nämligen symbolisera en ökad jämställdhet mellan könen i samhället. I detta sammanhang var jag dock kritisk mot denna typ av utsagor; inte minst för att de verkar tyda på en avsaknad av en adekvat förståelse över dynamiken runt social praktik och sociala relationer. Det framhölls även att denna typ av föreställningar många gånger rimmar illa med befintlig forskning, eller t ex statistik.

Men jag menade också att de diskursiva utsagorna som granskades förmodligen betonar något tämligen basalt med åldersrelationer. Förutom kopplingen mellan pars åldersdifferenser och genus understryker dessa sannolikt även att en individs relativa ålder är något starkt symboliskt laddat i förhållande till könsrelationer. Följaktligen försökte det sista kapitlet ta ett tydligare grepp runt det symboliska angående ålderns och åldersrelationers

genusmässiga betydelser i anslutning till praktiker runt kärleks- och parförhållanden. Kapitlet började dock med att Krekula m fl påstod att ålder är en social variabel som på många sätt är förgivet taget, både i vardagliga praktiker och i vetenskapen. Detta menade jag kunde upplevas som lite förvånande eftersom en individs ålder och olika åldersrelationer kan erfaras vara något iögonfallande och konkret. Det senare hävdade även Bourdieu samtidigt som han tydligast av alla betonade den symboliska laddningen i fråga om ålderns relativa betydelse som ett könsligt tecken. Bourdieu fick dessutom avsluta kapitlet med en utläggning av sina tankar beträffande en manlig dominans i genusrelationerna; en dominans författaren relaterar till ett s k "symboliskt våld", vilket han likaså anser att ålderskillnader mellan par klart exemplifierar.

Med Bourdieus utläggning ville jag på samma gång åtminstone komma in på ett mer systematiskt, djupgående och kvalitativt resonemang rörande ålderskillnader. I detta sammanhang underströks också en viss "ironi" angående individers förhållande till symboliska tecken; en argumentation som likaså applicerades på köns- och åldersrelationer i par.

Slutligen kan det återupprepas att det efter denna uppsats presentation ser skäligt ut att tolka heterosexuella pars åldersrelationer som något vilket sammanfaller med samhällets genusarrangemang, menar jag. Som likaledes framhållits verkar dessa sociala variabler, eller strukturer, vara inbäddade i varandra; och testandet av denna texts tes kan rimligen tyckas bekräftad. Generella åldersmönster och ålderskillnader i heterosexuella par kan på samma sätt anses vara något man kan problematisera utifrån ett genusperspektiv.

Om min tolkning beträffande detta sålunda stämmer finns det följaktligen – vilket redan tangerats i inledningskapitlet – andra och mer djupgående analyser som skulle kunna ta vid där denna slutar.

4 Referenser

4.1 Otryckta källor

4.1.1 Internet

Rothstein, Bo, ”Heterosexuella kärnfamiljen ett antifeministiskt projekt”, från *DN*. 2007

Hämtat från Internetsidan: <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?a=610901> [senast kontrollerad våren 2008]

SCB, ”Bidrag till Sveriges officiella statistik. A. Befolkningsstatistik Statistiska Centralbyråns underdåniga berättelse för år 1910”, Statistiska

Centralbyrån, Stockholm: P.A. Norstedt & Söner, 1857-1912. Täckningsår: 1851/55-1910.

Hämtat från internetsidan:

http://www.scb.se/Grupp/Hitta_statistik/Historisk_statistik/_Dokument/BISOS_A/1910/Befolkning%20A%20Historisk%20statistik%201900-talet%201910.pdf [senast kontrollerad 21-05-2012]

SCB, *Tabeller över Sveriges befolkning 2008*, Statistiska centralbyrån, Örebro. Hämtat från internetsidan:

http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?PublObjId=9314 [senast kontrollerad sommaren 2009].

Utan författare, ”Don’t mind the gap”, *The Guardian*, från fredagen den 11 Juni 1999. Hämtat

från Internetsidan: <http://www.guardian.co.uk/theguardian/1999/jun/11/features11.g22> [senast kontrollerad 11-03-2011]

4.2 Tryckta källor och Litteratur

Alberoni, Francesco (1992) *Drömmar om kärlek*. Göteborg: Korpen.

Ambjörnsson, Ronny (1978) *Familjeporträtt. Essäer om familjen, kvinnan, barnet och kärleken i historien*. Stockholm: Gidlunds.

Banks, Colette A. & Arnold, Paul (2001) "Opinions Towards Sexual Partners with a Large Age Difference". *Marriage & Family Review*. Vol. 33(4).

de Beauvoir, Simone (2008) *Det andra könet*. Stockholm: Norstedts.

Bourdieu, Pierre (1999) *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.

Buss, D. M. (1989) "Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures". *Behavioural and Brain Sciences* 12. ss. 1-49.

Casterline, John B. et al (1986) "The Age Difference Between Spouses: Variations among Developing Countries". i *Population Studies*, Vol. 40, No. 3, ss. 353-374.

Christensen, Charlotte (1997) *Det personliga äktenskapet: Ett exempel ur medeltida litteratur*. Lund.

Collin, Malin & Prage, Ninna, "Kvinnornas nya trend: unga män", i *Aftonbladet*, 31 Januari 2011, s. 26.

Collins, Randall (2008) *Den sociologiska blicken: att se bortom det uppenbara*. Lund: Studentlitteratur.

Collins, Randall & Coltrane, Scott (1995) *Sociology of Marriage and the Family: Gender, Love and Property*. Fourth edition, Chicago: Nelson-Hall.

Connell, Reawyn (2011) *Confronting Equality: Gender, Knowledge and Global Change*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. (1987) *Gender & Power*. Cambridge: Polity Press.

Connell, R. W. (1995) *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.

Connell, R. W. (2008) *Maskuliniteter*. Andra upplagan. Göteborg: Daidalos.

Connell, R. W. (2003) *Om genus*. Göteborg: Daidalos.

- Dirke, Karin (2008) "Kön och känslor: antika idéer om kvinnor och män". i Lennerhed, Lena (red.) *Från Sappho till Cyborg: Idéer om kön och sexualitet i historien*. Hedemora/Örtinge: Gidlunds.
- Dunn, Michael J. (2010) "Universal sex differences in online advertisers age preferences: comparing data from 14 cultures and 2 religious groups". i *Evolution and Human Behavior*, 31 ss. 383-393.
- Eldén, Sara (2009) *Konsten att lyckas som par – populärterapeutiska berättelser, individualisering och kön*. diss. Lunds universitet.
- Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (1979) *Den kultiverade människan*. Lund: LiberLäromedel.
- Giddens, Anthony (1995) *Intimitetens omvandling: sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya Doxa.
- Goody, Jack (1983) *The development of the family and marriage in Europe*. Cambridge: University Press.
- Goody, Jack (2000) *The European Family: An Historico- Anthropological Essay*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Gustavsson, Linda, et al (2008) "Mixed Support for Sexual Selection Theories of Mate Preferences in the Swedish Population", *Evolutionary Psychology*. vol. 6(4).
- Halleröd, Björn (2008) "Att dela på pengar och hushållsarbete". Grönlund, A. & Halleröd, B. (red.) *Jämställdhetens pris*. Umeå: Boréa, ss. 156-172.
- Hayes, Andrew F. (2001) "Age Preferences for Same- and Opposite-Sex Partners", *The Journal of Social Psychology*, 135(2), ss. 125-133.
- Hjort, Ulrika, "Kärlek över åldersgränsen". i *Kupe*. nr. 5 Maj 2009, ss. 36-38.
- Hufton, Olwen (1995) *A History of Women in Western Europe: volume one 1500-1800*. London: HarperCollins Publishers
- Jamieson, Lynn (1998) *Intimacy. Personal Relationships in Modern Society*. Oxford: Polity.
- Kallin, Gustav (2009) "Kärleksideologi och sociologisk teori: En granskning av förståelsen av kärlek i kulturella föreställningar och skilda sociologiska teorier", kandidatuppsats. Lund: Sociologiska institutionen.

- Kenrick, Douglas T. et al (1996) "Adolescents' Age Preferences for Dating Partners: Support for an Evolutionary Model of Life-History Strategies". *Child Development*. Vol. 67, no. 4, ss. 1499-1511.
- Kenrick, D.T. & Keefe, R.C. (1992) "Age preferences in mates reflect sex differences in human reproductive strategies", i *Behavioural and Brain Sciences*. 15, ss. 75-133.
- Krekula, Clary, et al (2005) "Ålder i intersektionell analys". *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. nr. 2-3, ss. 81-94.
- Lukes, Steven (2008) *Maktens ansikten*. Göteborg: Daidalos
- Norberg-Schönfeldt, Magdalena & Wikström, Magnus (2008) "Skilsmässor och ekonomi". i Grönlund, A. & Halleröd, B. (red.) *Jämställdhetens pris*. Umeå: Boréa, ss. 194-218.
- Parsons, Talcott (1964) *Essays in Sociological Theory*. New York: Free Press of Glencoe; Collier-Macmillan.
- Rorty, Richard (2011) "Filosofiavund" i Gislén, Y. et al (red.) *Fronesis*. u'o'. Nr 35, ss. 57-65.
- Rothstein, Bo (1999) "Den moderna könsmaktsordningens grundbult". i *Statsvetenskaplig tidskrift*, nr. 1, ss. 1-20.
- Rothstein, Bo (2005), "Det moderna patriarkatet – den kausala mekanismen: En teori om asymmetriska partnerval". *Arkiv för studier i arbetarrörelsens historia*. Häfte 94/95 ss. 19-54.
- Ruggiero, Guido (1993) "Marriage, love, sex, and Renaissance civic morality". i Turner, J. G. (Ed.) *Sexuality and Gender in Early Modern Europe: Institutions, texts, images*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Rydbeck, Lars (1997) "Före sexualiteten: Om kärlek, vänskap och homosexualitet hos grekerna i förkristen tid". i Bergenheim, Åsa & Lennerhed, Lena (red.) *Seklernas sex: bidrag till sexualitetens historia*. Stockholm: Carlsson.
- Shorter, Edward (1977) *The Making of the Modern Family*. Glasgow: Collins.
- Valverde, Mariana (1985) *Sex, Power and Pleasure*. Toronto: Women's Press.
- Wase, Dick (2008) *Samlag eller salighet: sexualitet och moral från forntid till nutid*. Stockholm: T-rum.

Öberg, Peter (2002) "Livslopp i förändring". i Andersson, Lars (red.) *Socialgerontologi*.
Lund: Studentlitteratur.

2.6.6 Medel-, median- och kvartilåldrar för nyblivna gifta 1940–2008

2.6.6 Mean, median and quartile age at marriage 1940–2008

Vigselår	Första giftet				Omgifte				Samtliga			
	Medel- åldern	Nedre kvar- tilen	Media- nen	Övre kvar- tilen	Medel- åldern	Nedre kvar- tilen	Media- nen	Övre kvar- tilen	Medel- åldern	Nedre kvar- tilen	Media- nen	Övre kvar- tilen
Män												
1940	29,2	25,0	28,0	31,9	43,9	35,8	42,4	51,1	30,3	25,3	28,4	33,1
1950	28,3	24,1	26,9	30,6	42,5	33,5	40,4	50,0	30,0	24,4	27,6	32,7
1960	27,3	23,2	25,7	28,5	42,2	33,4	40,3	49,2	29,1	23,5	26,4	31,7
1970	26,2	23,1	25,0	27,6	41,9	32,1	40,2	49,7	28,1	23,3	25,5	29,2
1980	29,0	25,4	28,2	31,6	42,1	34,8	39,9	48,4	31,8	26,2	29,6	34,7
1990	30,2	26,0	29,0	33,1	44,6	37,7	43,9	49,9	33,1	26,7	30,7	37,2
1991	30,4	26,2	29,2	33,2	45,0	38,0	44,5	50,4	33,5	27,0	30,9	37,7
1992	30,7	26,6	29,4	33,6	45,5	38,5	45,1	51,2	33,8	27,2	31,0	37,8
1993	30,9	26,8	29,6	33,8	45,8	38,5	45,7	51,7	34,1	27,5	31,2	38,2
1994	31,2	27,0	30,0	34,0	46,1	38,7	45,9	52,1	34,4	27,8	31,6	38,6
1995	31,5	27,4	30,1	34,3	46,2	38,5	45,9	52,4	34,6	28,1	31,8	39,1
1996	31,8	27,5	30,6	34,6	46,5	39,1	46,4	52,8	35,1	28,4	32,2	39,6
1997	32,2	27,9	31,0	35,1	46,8	39,0	46,7	53,4	35,6	28,8	32,7	40,2
1998	32,4	28,0	31,2	35,3	47,1	39,3	46,9	53,8	35,8	28,9	33,1	40,4
1999	32,9	28,3	31,7	36,0	47,1	39,4	46,9	53,8	36,3	29,3	33,6	41,2
2000	33,1	28,6	31,9	36,1	47,2	39,2	46,9	54,3	36,3	29,5	33,7	40,7
2001	33,2	28,6	32,0	36,4	47,6	39,6	47,2	54,7	36,6	29,5	34,0	41,3
2002	33,5	28,9	32,2	36,8	48,0	39,9	47,7	55,3	37,0	29,8	34,3	41,8
2003	34,0	29,2	32,6	37,3	48,2	40,0	47,7	55,9	37,3	30,0	34,7	42,1
2004	34,4	29,5	33,0	38,0	48,7	40,5	48,3	56,2	37,8	30,4	35,2	42,9
2005	34,7	29,7	33,3	38,5	49,3	41,1	49,1	57,1	38,0	30,6	35,4	43,1
2006	34,5	29,4	33,2	38,4	48,7	40,7	48,0	56,4	37,7	30,4	35,2	42,8
2007	34,9	29,5	33,5	38,9	48,9	41,0	48,3	56,8	38,1	30,5	35,6	43,4
2008	35,1	29,5	33,8	39,3	49,4	41,2	49,0	57,5	38,4	30,5	35,9	44,0
Kvinnor												
1940	26,3	22,1	25,0	29,0	37,7	30,9	36,2	43,0	26,8	22,2	25,3	29,6
1950	25,6	21,3	23,9	27,8	36,6	29,4	34,8	42,4	26,6	21,6	24,6	29,3
1960	24,3	20,7	22,8	25,8	37,8	29,8	36,3	44,2	25,9	21,0	23,3	27,6
1970	24,0	21,1	23,0	25,4	37,3	28,2	34,5	44,9	25,5	21,4	23,5	26,5
1980	26,4	23,0	25,6	28,8	38,1	31,6	36,2	42,9	28,8	23,6	26,8	31,7
1990	27,6	24,0	26,6	30,0	40,9	34,1	40,6	46,4	30,2	24,6	27,8	33,5
1991	27,8	24,2	26,8	30,2	41,1	34,3	40,9	47,1	30,5	24,8	28,0	33,9
1992	27,8	24,5	27,1	30,6	41,4	34,0	41,1	47,4	30,8	25,1	28,3	34,1
1993	28,3	24,7	27,4	30,7	41,5	34,1	41,2	48,0	31,0	25,3	28,6	34,2
1994	28,7	25,0	27,8	31,1	42,0	34,5	41,8	48,4	31,4	25,7	29,1	34,8
1995	29,0	25,2	28,1	31,6	41,8	34,5	41,2	48,6	31,7	25,9	29,4	35,1
1996	29,3	25,4	28,5	32,0	42,3	34,8	42,0	49,1	32,1	26,2	29,8	35,7
1997	29,6	25,6	28,7	32,4	42,8	34,8	42,2	49,7	32,6	26,5	30,2	36,3
1998	29,9	25,9	28,9	32,7	43,2	35,3	42,9	50,1	32,9	26,7	30,5	36,8
1999	30,4	26,3	29,4	33,5	43,1	35,4	42,4	50,1	33,3	27,2	31,1	37,3
2000	30,6	26,6	29,7	33,6	43,2	35,4	42,5	50,2	33,4	27,4	31,2	37,1
2001	30,6	26,6	29,6	33,6	43,5	35,7	42,4	50,6	33,5	27,4	31,1	37,5
2002	30,9	26,8	29,9	34,0	43,7	36,0	42,8	50,7	33,9	27,7	31,5	38,2
2003	31,3	27,0	30,2	34,7	44,0	36,2	43,2	51,2	34,2	27,9	31,9	38,6
2004	31,7	27,2	30,6	35,2	44,5	36,8	43,7	51,6	34,7	28,2	32,4	39,5
2005	32,0	27,4	30,9	35,5	45,1	37,3	44,2	52,3	35,0	28,4	32,7	39,8
2006	31,9	27,2	30,8	35,5	44,6	36,9	43,7	51,8	34,7	28,1	32,5	39,5
2007	32,2	27,2	31,1	36,0	45,0	37,3	44,2	52,0	35,1	28,2	32,9	40,0
2008	32,5	27,4	31,3	36,4	45,4	37,6	44,7	52,7	35,5	28,4	33,3	40,7

Tab. I. Ingångna och upplösta äktenskap samt vissa relativa tal för de vigde, åren 1751—1910.

Åren.	På 1 million af medelfolk- mängden.			På 1 million af medelfolk- mängden. Antalet vigda				Af äktenskapen ingångna, %, mellan				Medelåldern, år, för vigda män. ¹⁾			Medelåldern, år, för vigda kvinnor. ¹⁾		
	In- gångna äkten- skap.	Upplösta genom döden.	Öfversk. af in- gångna. ²⁾	män i första giftet.	änk- lingar.	kvianor i första giftet.	änkor.	ogifta.	ogift och äuka.	änkl. och ogift.	änkl. och änka.	Första giftet.	Om- giften.	Samt- lige.	Första giftet.	Om- giften.	Samt- lige.
Årl. 1751—1760...	9,097	7,062	2,085
» 1761—1770...	8,583	7,271	1,312
» 1771—1780...	8,500	7,550	950
» 1781—1790...	7,915	7,624	291
» 1791—1800...	8,575	6,913	1,663
» 1801—1810...	8,272	7,751	521	6,866	1,406	7,230	1,042	74.88	8.62	13.02	8.98
» 1811—1820...	8,743	7,074	1,669	7,263	1,480	7,606	1,187	74.48	8.64	12.57	4.86
» 1821—1830...	8,319	6,597	1,722	7,121	1,198	7,479	840	78.80	6.80	11.10	3.80
» 1831—1840...	7,136	6,504	35	6,068	1,058	6,396	740	78.47	6.77	11.16	3.60
» 1841—1850...	7,272	5,640	32	6,444	828	6,713	559	83.89	5.22	8.92	2.47
» 1851—1860...	7,609	5,565	33	6,740	869	7,093	516	84.02	4.56	9.20	2.22
» 1861—1870...	6,544	5,149	32	5,813	731	6,145	399	84.82	4.02	9.08	2.08	.	.	30.57	27.12	33.98	27.91
» 1871—1880...	6,808	4,768	44	6,028	780	6,417	391	85.06	3.49	9.20	2.25	28.80	44.98	30.65	27.05	40.63	27.83
» 1881—1890...	6,262	4,685	50	5,620	642	5,978	284	87.08	2.66	8.83	1.88	28.51	45.58	30.26	26.77	40.86	27.41
» 1891—1900...	5,936	4,850	69	5,351	585	5,687	249	87.76	2.88	8.05	1.31	28.78	45.71	30.46	26.84	40.87	27.43
» 1900—1909...	6,009	4,678	86	5,506	503	5,796	213	89.68	2.04	6.83	1.50	28.62	45.29	30.02	26.41	40.40	26.91
År 1900	6,152	5,026	79	5,610	542	5,926	326	89.09	2.10	7.23	1.58	28.46	45.89	29.95	26.50	40.53	27.01
» 1901	6,067	4,657	70	5,532	535	5,828	239	88.86	2.33	7.20	1.61	28.49	45.77	30.01	26.46	40.84	27.03
» 1902	5,956	4,782	75	5,433	523	5,727	229	88.97	2.25	7.18	1.60	28.48	45.58	29.98	26.45	40.77	27.00
» 1903	5,775	4,553	80	5,276	499	5,560	215	89.80	2.05	6.98	1.67	28.58	45.91	30.08	26.49	40.64	27.02
» 1904	5,854	4,804	81	5,362	492	5,646	308	89.58	2.02	6.87	1.53	28.71	45.15	30.09	26.45	40.79	26.95
» 1905	5,852	4,790	85	5,350	502	5,647	205	89.41	2.01	7.08	1.50	28.74	45.85	30.17	26.51	40.69	27.01
» 1906	6,129	4,484	100	5,619	510	5,907	222	89.56	2.11	6.81	1.52	28.72	45.08	30.08	26.87	40.71	26.89
» 1907	6,207	4,646	93	5,715	492	6,004	203	90.22	1.87	6.51	1.40	28.61	44.95	29.90	26.80	39.74	26.74
» 1908	6,123	4,652	94	5,657	466	5,932	191	90.56	1.83	6.32	1.29	28.61	44.61	29.83	26.81	39.55	26.62
» 1909	5,968	4,378	97	5,500	468	5,770	198	90.29	1.87	6.40	1.44	28.80	45.20	30.08	26.86	39.97	26.81
» 1910	6,030	4,462	111	5,573	457	5,837	193	90.51	1.90	6.29	1.30	28.84	45.24	30.09	26.85	39.95	26.79

¹⁾ Tala för åren 1861—1880 enligt de korrigerade beräkningarna af G. Sundbary i Statistisk Tidskrift, häft. 143. — ²⁾ För åren 1751—1830 har ingen frånräkning kunnat ske för genom skiljebref upplösta äktenskap.

Bilaga 3:

Ålderskillnaden mellan nyblivna gifta 1940-2008

(egen uträkning utifrån tabell 2.6.6 i bilaga 1)

År	Första giftet	Omgifte	Samtliga giftermål
1940	2.9	6.2	3.5
1950	2.7	5.9	3.4
1960	3.0	4.4	3.2
1970	2.2	4.6	2.6
1980	2.6	4.0	3.0
1990	2.6	3.7	2.9
1991	2.6	3.9	3.0
1992	2.9	4.1	3.0
1993	2.6	4.3	3.1
1994	2.5	4.1	3.0
1995	2.5	4.4	2.9
1996	2.5	4.2	3.0
1997	2.6	4.0	3.0
1998	2.5	3.9	2.9
1999	2.5	4.0	3.0

fortsättning nästa sida...

...fortsättning

År	Första giftet	Omgifte	Samtliga giftermål
2000	2.5	4.0	2.9
2001	2.6	4.1	3.1
2002	2.6	4.3	3.1
2003	2.7	4.2	3.1
2004	2.7	4.2	3.1
2005	2.7	4.2	3.0
2006	2.6	4.1	3.0
2007	2.7	3.9	3.0
2008	2.6	4.0	2.9

Bilaga 4:

Åldersskillnaden, mätt i år, mellan män och kvinnor i ingångna äktenskap mellan åren 1861-1910

(egen uträkning av åldersskillnader efter medelåldern i tabell L i bilaga 2)

År	Första giftet	Omgiften	Samtliga giftermål
1861-1870	*	*	2.66
1871-1880	1.75	4.35	2.82
1881-1890	1.74	4.72	2.85
1891-1900	1.94	4.84	3.03
1900-1909	2.21	4.89	3.11
1900	1.96	4.86	2.94
1901	2.03	4.93	2.98
1902	2.03	4.76	2.98
1903	2.09	5.27	3.06
1904	2.26	4.36	3.14
1905	2.23	4.66	3.16
1906	2.35	4.32	3.19
1907	2.31	5.21	3.16
1908	2.40	4.76	3.21
1909	2.44	5.23	3.27
1910	2.49	5.29	3.30